

Een man een man, een woord een woord

Een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein natuurlijke personen

*Onderdeel van het institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein Privaatrecht in de periode
1945-2001*

Dit rapport is een gezamenlijke uitgave van
Nationaal/PIVOT
en
Ministerie van Justitie Mei 2002
Rotterdam / PWAA 2007

Tekst: drs. R. van Abel (DOX*i*S Documentaire Informatiemanagers)
Vormgeving: Rijksarchiefdienst/PIVOT
Illustraties: W.D. Küller

ISBN

© Rijksarchiefdienst/PIVOT. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksarchiefdienst/PIVOT.

Inhoudsopgave

PROJECT INVOERING VERKORTING OVERBRENGINGSTERMIJN	3
1. De uitgangspunten van PIVOT	3
2. Het institutioneel onderzoek.....	4
3. De toepassingsmogelijkheden	5
4. Volumevermindering archieven en vergroting opslagcapaciteit.....	6
1. Verantwoording	7
Doelstelling van het institutioneel onderzoek	7
Afbakening beleidsterrein	7
<i>Publiekrecht – privaatrecht.....</i>	7
<i>Wat is een natuurlijke persoon?.....</i>	7
<i>Bronnen.....</i>	7
Het Burgerlijk Wetboek	8
<i>Deelbeleidsterreinen en grensgebieden</i>	8
<i>Samenwerking met andere ministeries per deelbeleidsterrein.....</i>	9
<i>Internationale Organisaties</i>	9
Opbouw van het rapport.....	9
Gebruikte afkortingen	10
2. Actorenoverzicht	11
Commissies	11
Andere ministeries	12
Overige.....	12
Algemene handelingen.....	14
<i>Nationaal.....</i>	14
<i>Nederlandse inbreng in de Europese Unie</i>	16
Naamswijziging en naamsvaststelling	21
<i>Handelingen.....</i>	22
Burgerlijke Stand	24
<i>Commissies.....</i>	24
<i>De registers en de bewaring daarvan</i>	24
<i>Gevolgen Archiefwet 1995.....</i>	25
<i>Vernietiging van akten</i>	25
<i>Het opmaken van akten</i>	25
<i>De akten van geboorte en van overlijden.....</i>	26
<i>Bijzondere akten van de burgerlijke stand.....</i>	26
<i>De openbaarheid van akten van de Burgerlijke Stand.....</i>	26
<i>Verbetering of aanvulling der registers</i>	26
<i>Inschrijving van buitenlandse akten.....</i>	26
<i>Wijziging van vermelding van geslacht.....</i>	27
<i>Handelingen.....</i>	27
Het huwelijk en het geregistreerd partnerschap	35
<i>Vereisten tot het aangaan van een huwelijk of geregistreerd partnerschap.....</i>	35
<i>Formaliteiten die aan de voltrekking van het huwelijk vooraf moeten gaan</i>	36
<i>Stuiting.....</i>	36
<i>De voltrekking van het huwelijk of de sluiting van een partnerschap.....</i>	36
<i>Huwelijkse voorwaarden.....</i>	36
<i>Wet openstelling huwelijk van 21 december 2000 tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek in verband met de openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht</i>	37
<i>Ontbinding van het huwelijk; Besluit betreffende een buitengewoon register van echtscheidingen.....</i>	37
<i>Handelingen.....</i>	37
Huwelijksvermogensrecht.....	41

<i>Handelingen</i>	41
Afstamming en erkenning	42
<i>Handelingen</i>	43
Afwezigheid, vermissing en overlijden in bepaalde gevallen	43
<i>Handelingen</i>	44
Schuldsanering natuurlijke personen	45
<i>Handelingen</i>	46
5. Bijlagen	48
Overzicht van geraadpleegde wet- en regelgeving	49
<i>Internationaal</i>	50
Literatuur	51
Geraadpleegde materiedeskundigen	52
Noten	53

PROJECT INVOERING VERKORTING OVERBRENGINGSTERMIJN

Voor u ligt het rapport waarin de uitkomsten van een onderzoek, gehouden in het kader van het Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn (PIVOT), zijn weergegeven. PIVOT is een project-organisatie die in mei 1991 door de Algemene Rijksarchivaris in het leven is geroepen. De aanleiding daarvoor vormde de (voorgenomen) verkorting van de overbrengingstermijn conform de nieuwe Archiefwet van vijftig naar twintig jaar. Vanuit het oogpunt van democratisering van het openbaar bestuur moet deze termijnverkorting positief worden beoordeeld. Immers, eerder overgedragen archieven worden ook eerder volledig toegankelijk voor het publiek. Voor de Rijksarchiefdienst betekent deze termijnverkorting echter dat, wanneer er geen maatregelen worden genomen, zij overstroomd wordt met archiefmateriaal. De neerslag van dertig jaar overheidshandelen zou bij de invoering van de nieuwe wet in een korte periode moeten worden overgebracht naar de depots van de archiefdiensten. Voor de centrale rijksorganen wordt de omvang van deze stroom van gegevensbestanden geschat op ongeveer 600 strekkende kilometer over de periode 1943-1973 en over de periode 1973-1990 op nog eens eenzelfde hoeveelheid. Omdat een dergelijke hoeveelheid archiefmateriaal niet beheersbaar, noch hanteerbaar is en de opslag ervan te kostbaar, heeft de Rijksarchiefdienst in het kader van PIVOT tezamen met de verschillende Hoge Colleges van Staat en de ministeries maatregelen getroffen om deze vloed te kanaliseren.

Bij het uitvoeren van deze inhaaloperatie moesten reeds bestaande problemen bij de archiefzorg van de rijksoverheid in versneld tempo worden opgelost. Onder de Archiefwet 1962 zijn grote achterstanden ontstaan in het selecteren van naoorlogs archiefmateriaal en in het overbrengen van archief van vóór 1940 naar de Rijksarchiefdienst. In inspectierapporten van de Rijksarchiefdienst werd daar al op gewezen, maar door het rapport 'Archiefbeheer en -behoud bij het Rijk' dat de Algemene Rekenkamer in 1988 uitbracht, is dit probleem pas in zijn volle omvang tot politiek Den Haag doorgedrongen.

PIVOT is mogelijk geworden door de inzet van extra financiële middelen die de minister van WVC in 1991 heeft toegezegd: fl. 17 miljoen over een periode van tien jaar (de looptijd van het project). Daarnaast zetten de ministeries en de Hoge Colleges van Staat, verantwoordelijk voor selectie en overdracht van hun archieven, elk eigen middelen in om deze operatie mogelijk te maken. Afspraken daarover zijn vastgelegd in convenanten die de verschillende secretarissen-generaal of vertegenwoordigers van de Hoge Colleges van Staat met de Algemene Rijksarchivaris hebben gesloten.

1. De uitgangspunten van PIVOT

Om de hierboven beschreven papiervloed op een verantwoorde manier te kunnen beperken heeft PIVOT een nieuw selectie-instrument ontworpen. De traditionele selectiemethoden zijn voor een operatie van deze omvang niet toereikend: zij zijn te arbeidsintensief en dus te kostbaar waarbij de basis van de gevoerde selectie niet altijd duidelijk is geformuleerd. Bij de traditionele selectie worden als criteria gebruikt: de inhoudelijke of informatieve waarde van documenten en de plaats die zij innemen in het geheel van een dossier, een archief of verzameling archieven. Aangezien men bij die manier van selecteren geen model hanteert waarmee men de context van de gegevens in kaart kan brengen, kan men aan de gegevens op zich moeilijk een waarde toekennen. De functie van de gegevens is in dat geval niet te achterhalen. Het gevolg hiervan is een subjectieve selectie omdat iedereen die selecteert een eigen interpretatie aan de gegevens geeft.

PIVOT gaat ervan uit dat de selectie moet worden uitgevoerd vanuit het gezichtspunt van het overheidsorgaan of de organen die deze documenten in het kader van hun taak en het daaruit voortvloeiende handelen hebben ontvangen of geproduceerd: niet de informatiewaarde van documenten maar de waardebeoordeling van handelingen van overheidsorganen staat centraal. Met de

gegevensbestanden die naar de Rijksarchiefdienst worden overgebracht moet het handelen van de overheid in relatie tot haar omgeving op hoofdlijnen te reconstrueren zijn. Daarbij wil PIVOT met het resultaat van de selectie op basis van deze doelstelling bronnen voor de kennis van en het inzicht in de Nederlandse samenleving (en cultuur) veiligstellen voor blijvende bewaring.

De methode om dit te bereiken is de methode institutioneel onderzoek van PIVOT. Deze methode is in de afgelopen jaren ontwikkeld aan de hand van praktijkervaringen en nieuwe, theoretische inzichten uit binnen- en buitenland. Via wet- en regelgeving en andere bestuurlijk-organisatorische bronnen wordt nagegaan welke handelingen overheidsorganen verrichten. Op basis van de handelingen kan achterhaald worden welke neerslag er in principe zou *moeten* zijn. Met andere woorden, de selectie zal niet meer plaatsvinden op basis van het archiefstuk zelf, maar op basis van de handeling. Handelingen worden gewaardeerd in het kader van de context.

Uiteindelijk zal PIVOT de overbrenging van het geselecteerde materiaal naar de depots van de Rijksarchiefdienst begeleiden. De rijksorganen zijn zelf verantwoordelijk voor de fysieke selectie en bewerking die de archieven en andere gegevensbestanden moeten ondergaan om ze geschikt te maken voor overdracht. Desgewenst zal PIVOT hen daarbij adviseren. Richtsnoer voor de bewerking na het institutioneel onderzoek en de institutionele selectie vormen de door de Permanente Commissie Documentaire Informatievoorziening (PCDIN) in september 1991 aanvaarde 'Normen voor goede en geordende staat' (zie hiervoor ook de PIVOT-brochure 'Om de kwaliteit van het behoud: normen 'goede en geordende staat' (Rijksarchiefdienst/PIVOT, 's-Gravenhage 1993).

2. Het institutioneel onderzoek

Om het voor de selectie noodzakelijke inzicht te krijgen in het handelen van de overheidsorganen is PIVOT institutionele onderzoeken gestart bij de verschillende ministeries. De onderzoekers worden door PIVOT zelf en door de verschillende ministeries ingezet. Zij nemen gezamenlijk ongeveer 130 onderzoeksgebieden of beleidsterreinen voor hun rekening. Per beleidsterrein beschrijft de onderzoeker de historische ontwikkeling van dat beleidsterrein als context van de handelingen die er sinds 1940 zijn verricht. De onderzoeksperiode verschilt per beleidsterrein, maar bestrijkt in het algemeen de periode 1940 tot heden.

Uitgangspunt bij de onderzoeken vormt de Methode van Institutioneel Onderzoek (MIO), neergelegd in de brochure 'Handelend optreden' (PIVOT-brochure, 's-Gravenhage 1994). De resultaten van een institutioneel onderzoek worden beschreven in een Rapport Institutioneel Onderzoek (RIO). Een RIO is de contextbeschrijving van een beleidsterrein waarop overheidsorganen handelend optreden en omvat:

1. een historische schets van het beleidsterrein waarop het onderzoek betrekking heeft, inclusief:
 - de doelstellingen van de overheid op het beleidsterrein;
 - de overheidsorganen en overige actoren;
 - de onderlinge relaties tussen de actoren;
 - de beleidsinstrumenten;
 - een beschrijving van het taakgebied waartoe het beleidsterrein behoort.

2. een overzicht van de handelingen die overheidsorganen verrichten of hebben verricht, inclusief:
 - de looptijd van elke handeling (begin- en einddatum);
 - de grondslag (bron) van elke handeling;
 - het product van de handeling (indien bekend).

Zo mogelijk worden de handelingen thematisch of procedureel geordend, waardoor men de handelingen in hun context kan zien.

Een belangrijk begrip in het institutioneel onderzoek vormt de 'handeling'. Een handeling is een complex van activiteiten, gericht op het tot stand brengen van een product, dat een actor verricht ter

vervulling van een taak of op grond van een bevoegdheid. Aangezien we niet alleen willen beschrijven wat de overheid moet doen maar ook wat zij daadwerkelijk doet, gebruiken we als bron voor het beschrijven van het handelen niet alleen officiële wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten, ministeriële regelingen en beschikkingen zoals instellings-, opheffings- en organisatiebesluiten als onderzoeksbron, maar ook jaarverslagen en jaaroverzichten, staatsalmanakken, memories van toelichting op de rijksbegroting en op bovengenoemde wetten, beleidsnota's, archieven en literatuur. Daarnaast vormen interviews met beleidsmedewerkers en andere deskundigen - in en buiten de overheid- op het beleidsterrein een bron van informatie.

Naast het begrip 'handeling' neemt het begrip 'actor' in het institutioneel onderzoek een belangrijke plaats in. 'Actor' volgens de PIVOT-methode wordt gedefinieerd als "een overheidsorgaan of een particuliere organisatie of persoon die een rol speelt op een beleidsterrein". Strekten de PIVOT-onderzoeken zich tot 1995 uit tot de handelingen van overheidsorganen in de strikte zin van het woord, in de Archiefwet 1995 wordt, gebaseerd op de Algemene wet bestuursrecht, onder 'overheidsorgaan' verstaan "organen van overheidsstichtingen, verenigingen en vennootschappen die, ook voor zover zij niet krachtens publiekrecht zijn ingesteld, toch met openbaar gezag zijn bekleed of waaraan toch één of meer overheidstaken zijn opgedragen en de daarvoor benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend". Het begrip 'overheidsorgaan' is hiermee aanzienlijk verbreed.

In de onderzoeksrapporten worden de handelingen van particuliere instellingen niet opgenomen. Wel wordt hun rol op het beleidsterrein beschreven. Op grond van het acquisitieprofiel van het Algemeen Rijksarchief wordt bepaald of de archieven van particuliere instellingen voor overbrenging in aanmerking komen.

3. De toepassingsmogelijkheden

De resultaten van het institutioneel onderzoek, neergelegd in het RIO, worden daarna verwerkt in een wettelijk voorgeschreven selectie-instrument: de selectielijst, in PIVOT-termen het "basis selectiedocument" (BSD). De selectielijst is een lijst van handelingen die elk voorzien zijn van de waardering 'bewaren' of 'vernietigen'. De selectielijst volgt uit de beschrijving van het RIO. In overleg met de betreffende instelling(en) wordt aan de hand van deze selectielijst gezien welke gegevensbestanden voor 'de eeuwigheid' geselecteerd moeten worden en uiteindelijk overgebracht worden aan de Rijksarchiefdienst. De ontwerp selectielijst wordt ter inzage gelegd bij verscheidene instanties en de zorgdrager(s) bied(t)(en) de ontwerpselectielijst aan aan de minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen (OCenW). De definitieve selectielijst wordt vastgesteld door de zorgdrager(s) in kwestie en de minister/staatssecretaris van OCenW.

Wanneer de inhaaloperatie eenmaal voltooid is, zijn we er nog niet. In de toekomst moet worden voorkomen dat nieuwe achterstanden ontstaan bij selectie en overbrenging van gegevensbestanden. Om de toepassingsmogelijkheden van het institutioneel onderzoek ook voor de toekomst te kunnen garanderen, is het daarom noodzakelijk om ontwikkelingen in taken, handelingen en organisatie van de overheid, alsmede de grondslag van die taken en handelingen bij te houden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de zorgdragers. Het RIO en het BSD kunnen gebruikt worden als basis voor de ontwikkeling van een structureel documentair informatieplan teneinde het beheer van de gegevensbestanden die de Rijksarchiefdienst na 20 jaar verwerft en het beheer van de gegevensbestanden bij de verantwoordelijke organen zelf te verbeteren.

Zo kan in samenwerking met de betreffende organen worden voorkomen, dat zich in de toekomst nieuwe, onbeheersbare stuwmeren van archief en andere gegevensbestanden zullen vormen.

4. Volumevermindering archieven en vergroting opslagcapaciteit

Ook op deze terreinen is PIVOT werkzaam. Volumevermindering kan voor bepaalde archieven worden bereikt door middel van substitutie: het overzetten van de informatie op een andere drager, bijvoorbeeld microfilm, microfiches en beeldplaat. Inmiddels kon uitbreiding van de opslagcapaciteit met ca. 25 km. van bestaande depots in het Algemeen Rijksarchief worden gerealiseerd door de installatie van verrijdbare stellingen (compactus).

Gewapend met de opgedane ervaring zal PIVOT ook over deze kwesties de rijksorganen kunnen adviseren, die daarmee bij het moderne gegevensbeheer weer hun voordeel kunnen doen.

Algemeen Rijksarchief/PIVOT/Den Haag, juni 1995.

1. Verantwoording

Doelstelling van het institutioneel onderzoek

Dit Rapport Institutioneel Onderzoek is tot stand gekomen in het kader van het convenant dat het ministerie van Justitie en de Rijksarchiefdienst (afgekort RAD, thans Nationaal Archief geheten) op 20 december 1991 hebben gesloten, betreffende de overdracht van de na 1940 gevormde archieven aan de Rijksarchiefdienst. In dit convenant zijn ondermeer afspraken gemaakt over het verrichten van institutioneel onderzoek naar de taakontwikkeling van het ministerie van Justitie. Het voorliggende rapport is de neerslag van het onderzoek dat in dit verband is gedaan naar het beleidsterrein Natuurlijke personen.

Het Rapport Institutioneel Onderzoek beoogt inzicht te geven in het beleidsterrein Natuurlijke personen zodat op verantwoorde wijze de algemene selectiecriteria kunnen worden toegepast op de handelingen van de actoren die op het beleidsterrein actief zijn. De activiteiten van de actoren worden in zogenaamde handelingenblokken uitgewerkt.

Vanwege de grote omvang is destijds besloten om het onderzoek naar het beleidsterrein privaatrecht op te delen in verschillende kleinere. Behalve over natuurlijke personen zijn er ook rapporten vervaardigd over de (deel-)beleidsterreinen rechtspersonen, auteursrecht, persoonsregistraties en het nog te verschijnen rapport over vermogensrecht.

Afbakening beleidsterrein

Publiekrecht – privaatrecht

Binnen het recht wordt onderscheid gemaakt tussen publiek- en privaatrecht. Publiekrecht regelt de inrichting van de staat en de staatsorganen en de verhouding tussen de overheid en haar burgers. Tot het publiekrecht hoort het staatsrecht, administratief of bestuursrecht, het strafrecht en het belastingrecht.

Het privaatrecht regelt de rechtsbetrekkingen tussen de burgers onderling. Het geeft hun de vrijheid, binnen het kader van dwingend voorgeschreven rechtsregels, hun eigen rechtsbetrekkingen gestalte te geven. Het privaatrecht wordt geregeld in het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Koophandel.

Wat is een natuurlijke persoon?

Om te kunnen begrijpen hoe de handelingen zijn ontstaan die later in dit rapport beschreven worden, is het noodzakelijk om te weten wat bedoeld wordt met het begrip *natuurlijke persoon*. Met dat begrip wordt de mens als rechtssubject aangeduid. Een rechtssubject is een (potentieel) zelfstandig drager van rechten, verplichtingen en bevoegdheden.

Een andere vorm van een rechtssubject is een rechtspersoon. “*Een rechtspersoon is, evenals een natuurlijke persoon, drager van rechten en plichten en kan als zodanig aan het maatschappelijk verkeer deelnemen.*”¹ Er zijn drie soorten rechtspersonen te onderscheiden: publiekrechtelijke rechtspersonen, kerkgenootschappen en privaatrechtelijke rechtspersonen. Krachtens het Nieuw Burgerlijk Wetboek Boek 2 worden echter alleen de privaatrechtelijke rechtspersonen door de overheid gecontroleerd.²

Bronnen

Het Burgerlijk Wetboek

Burgerlijk Wetboek Boek 1 is zijn geheel gewijd is aan het personen- en familierecht.

Ons Burgerlijk Wetboek is geldig sinds 1838. In 1947 is een begin gemaakt met vernieuwing van dit wetboek.

Het oude Burgerlijk Wetboek was net als nu opgedeeld in verschillende boeken, maar de indeling was anders dan de huidige. Desalniettemin is Boek 1 Boek 1 gebleven. Het nieuwe Boek 1 is in 1970 ingevoerd. In 1989 is die versie aangepast, in de zin dat sommige bepalingen beter werden afgestemd op gerelateerde bepalingen in Boek 3, 5 en 6.

In het oude Burgerlijk Wetboek waren de artikelen van begin tot eind doorgenummerd. In het nieuwe BW begint de nummering van de artikelen per boek opnieuw. Voor de vertaling van nummers van oud naar nieuw en andersom worden tabellen gebruikt. In het handelingenoverzicht is, indien deze beschikbaar was, uitgegaan van de nummering van het NBW en is de lezer voor de oude nummering, indien gewenst, aangewezen op de tabellen.

Deelbeleidsterreinen en grensgebieden

Het Rapport Institutioneel Onderzoek over natuurlijke personen beoogt een zo compleet mogelijk overzicht te geven van alle handelingen op het beleidsterrein. De grenzen van het beleidsterrein zijn echter niet altijd duidelijk aan te geven. Sommige onderwerpen liggen namelijk op een grensgebied van twee of meer terreinen, bijvoorbeeld huwelijksvermogensrecht: dit onderwerp heeft zowel betrekking op natuurlijke personen als op vermogensrecht. Bij de afweging of een bepaalde handeling in zo'n grensgebied al of niet in het onderzoek wordt opgenomen, is het simpele gegeven of zo'n handeling reeds in een ander onderzoek aan bod is gekomen, van doorslaggevende betekenis geweest. Er bestaan namelijk voor een groot aantal deelbeleidsterreinen of rechtsgebieden van vermogensrecht andere Rapporten Institutioneel Onderzoek.

Waar het uiteindelijk om gaat, is dat er over de stukken die uit zo'n handeling voortkomen in een basisselectiedocument wordt besloten of het definitief wordt bewaard. Als de indruk ontstond dat een grensgeval buiten de boot dreigde te vallen, is ervoor gekozen om de handeling wel op te nemen. Om anderzijds tegenstrijdigheden en doublures echter te voorkomen, worden in dit rapport geen handelingen opgenomen die reeds elders zijn genoemd. In dat geval wordt naar andere rapporten doorverwezen. Achter in dit rapport is een lijst opgenomen van alle PIVOT-publicaties die tot nu toe zijn verschenen.

Welbeschouwd draait ons hele rechtssysteem om mensen, en dus om natuurlijke personen. Dit onderzoek is echter een deelonderzoek binnen het beleidsterrein Privaatrecht. Volgens die afbakening vallen de volgende onderwerpen binnen het beleidsterrein Natuurlijke Personen:

- Naamswijziging
- Testamentenregister
- Burgerlijke stand
- Vermiste personen
- huwelijken, partnerschappen en echtscheiding en ontbinding daarvan,
- afstamming,
- adoptie,
- minderjarigheid, gezag over minderjarigen en ouderlijk gezag,
- curatele,
- levensonderhoud.

Het onderwerp testamentenregister is opgenomen in het RIO Notarissen. Over het beleidsterrein vermogensrecht is een RIO geschreven (*Z*)onder *Voorwaarden*. (dit rapport, dat nog geen nummer heeft, is voorsnog niet verschenen). In dat onderzoek komen Boek 3 t/m 8 van het Burgerlijk Wetboek aan de orde. Behalve het testamentenregister bestaat er nog een onderwerp dat op het raakvlak ligt van natuurlijke personen en vermogensrecht, namelijk huwelijksvermogensrecht. Sinds

1992 is dat het enige onderwerp van het vermogensrecht dat niet in Boek 3 t/m 8 staat, maar in Boek 1. Om die reden wordt het in dit RIO Natuurlijke personen behandeld.

Voor handelingen op het raakvlak van natuurlijke personen en nationaliteit raadplege men RIO nr. 11, *Nationaliteiten*.

De registers van de Burgerlijke Stand en de periodieke volkstellingen moeten niet verward worden met de bevolkingsadministratie of bevolkingsboekhouding, die zijn oorsprong vindt in het midden van de negentiende eeuw. De registers van de Burgerlijke Stand en de periodieke volkstellingen zijn beide niet alleen van vroegere datum, maar vervullen bovendien een geheel andere functie. Wel is sprake van een zekere wisselwerking tussen deze drie administratievormen: zo ontleent de bevolkingsadministratie in belangrijke mate haar gegevens aan de registers van de burgerlijke stand en zijn de volkstellingen lange tijd mede als controle-instrument voor de bevolkingsadministratie aangewend.³ Meer informatie over (handelingen op het gebied van) de bevolkingsadministratie is te vinden in het RIO nr. 138, *Burgers te boek*, dat is opgesteld in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De volgende onderwerpen uit bovenstaande lijst worden behandeld in het RIO nr. 152, *Kinderbescherming* : afstamming; adoptie; minderjarigheid, gezag over minderjarigen en ouderlijk gezag en curatele.

Samenwerking met andere ministeries per deelbeleidsterrein

- Wetsvoorstellen op het terrein van Burgerlijk Wetboek Boek 1 worden door het Ministerie van Justitie beleidsmatig behandeld en voorbereid. Er vindt overleg plaats met rechtelijke macht en wetenschap. Ook is er overleg met Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie en de Nederlandse Orde Van Advocaten.
- Met betrekking tot de Burgerlijke Stand is er een nauw verband met de verantwoordelijken van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor de bevolkingsadministratie.
- Als het gaat om fraude met buitenlandse akten is er een beleidsmatige verantwoordelijkheid met Directie Vreemdelingenbeleid en Directie Algemene Justitiële Strategie.

Bij het huwelijksvermogensrecht worden door Directie Wetgeving van Justitie vertegenwoordigers van het notariaat, advocatuur, rechterlijke macht en wetenschap geraadpleegd.

Internationale Organisaties

Behalve in de Europese Unie zitten er ook door Nederland afgevaardigde medewerkers van het Ministerie van Justitie in andere internationale organisaties die zich onder andere met privaatrechtelijk vermogensrecht bezighouden. De belangrijkste daarvan is de Haagse Conferentie over internationale privaatrechtelijke wetgeving. Er zijn er natuurlijk nog meer. Enkele daarvan worden in dit rapport genoemd bij de algemene handelingen op internationaal vlak. Verder verwijs ik naar de RIO's die de beleidsterreinen die direct met dit recht te maken hebben, uitgebreider behandelen, zij het minder vanuit juridisch gezichtspunt.

Opbouw van het rapport

De opbouw van het rapport ziet er als volgt uit. Allereerst worden in de afbakening de contouren van het deelbeleidsterrein uiteengezet. Daarbij wordt ook inhoudelijke uitleg gegeven over de bronnen en enige historische ontwikkelingen op dit terrein. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van algemene handelingen waarvoor geen duidelijk aanwijsbare bron te vinden is. Dan volgt een korte beschrijving van de diverse actoren op het terrein. Vervolgens worden de handelingen besproken die specifiek voor het beleidsterrein gelden.

Tenslotte wordt het rapport afgesloten met bijlagen, waarin lijsten zijn opgenomen van geraadpleegde wetgeving, literatuur en geïnterviewde personen.

Gebruikte afkortingen

BSD	Basis selectiedocument
PIVOT	Project Invoering Verkorting Overbrengingstermijn
RIO	Rapport Institutioneel Onderzoek

2. Actorenoverzicht

Actoren onder de zorg van de minister van Justitie

Minister van Justitie (1945-)

De minister van Justitie is de voornaamste actor op het beleidsterrein natuurlijke personen. Hij stelt middels wet- en regelgeving de hoofdlijnen van het regeringsbeleid vast en controleert de uitvoering daarvan. Daarnaast benoemt hij voorzitters en leden van commissies en organisaties die actief zijn op dit beleidsterrein. Ook speelt hij een cruciale rol in de procedure van naamswijziging.

Mbt notarissen

Commissies

Permanente Commissie van Advies voor de zaken van de Burgerlijke Stand en nationaliteitsaangelegenheden (1949-)

Deze commissie heeft als taak advies te geven op het gebied van personen- en familierecht, de Burgerlijke Stand en het nationaliteitsrecht, zowel voor wetgeving als in geval van beleidsproblemen die zich bij ministeries en gemeenten voordoen. Zij is in 1949 opgericht als Nederlandse sectie van de Internationale Commissie van de Burgerlijke Stand die op 20 juni 1949 is opgericht. In 1953 werd de taak en dus ook de naam van die Permanente Commissie uitgebreid met nationaliteitsaangelegenheden.

Hieronder wordt een aantal commissies als actor genoemd. De meeste daarvan zijn inmiddels al weer opgeheven, hoewel de opheffingsdatum meestal niet bekend is. Alle commissies zijn echter in elk geval (mede) opgericht door de Minister van Justitie.

De *Commissie van Advies inzake bepalingen omtrent de Burgerlijke Stand voorkomende in Boek I van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek* en de *Commissie Regelgeving Burgerlijke Stand* hadden eigenlijk ongeveer dezelfde doelstelling, namelijk het adviseren van de Minister van Justitie in zaken betreffende de burgerlijke stand. Ze verschillen van elkaar in die zin dat ze op verschillende tijdstippen zijn ingesteld naar aanleiding van verschillende ontwikkelingen zaken die met de burgerlijke stand en nationaliteit te maken hadden.

Het rapport van de Commissie Regelgeving Burgerlijke Stand uit 1988 heeft geleid tot de herziening van titel 4 van Burgerlijk Wetboek Boek 1 en tot het Besluit Burgerlijke Stand 1994. Deze hernieuwde wetgeving is sinds 1995 van kracht.

De *Commissie van advies voor de zaken betreffende de burgerlijke staat en nationaliteit* is een permanente commissie die sinds 1985 standaard is opgenomen in Burgerlijk Wetboek Boek 1.

In 1996 is de *Commissie openstelling burgerlijk huwelijk* ingesteld ter voorbereiding van de Wet openstelling van het burgerlijk huwelijk voor twee personen van hetzelfde geslacht.

De *Commissie tot het doen van aangifte van overlijden van vermisten* is in 1949 ingesteld en heeft haar taak tot 1962 vervuld. Behalve vermisten uit de oorlog, deed ze na 1953 ook aangifte van vermisten door de watersnoodramp. Na 1962 werd haar taak door de Minister van Justitie overgenomen.

Commissie van deskundigen welke de Minister van Justitie adviseert over het ondernemingsplan dat door de verzoeker voor het houden van een notarispraktijk

Centraal Bureau van Bijstand

Raad voor de Kinderbescherming

Als het gaat om naamswijziging van minderjarigen ligt er een taak voor de Raad voor de Kinderbescherming. Deze Raad brengt advies uit aan de minister van Justitie over een verzoek omtrent wijziging van de geslachtsnaam van een kind in die van zijn verzorger. Zij houdt in deze procedure gesprekken met de minderjarige in kwestie om zijn/haar belangen te waarborgen. De handelingen van de actor Raad voor de Kinderbescherming zijn opgenomen in het RIO nr. 152, Kinderbescherming en justitiële jeugdzorg.

Andere ministeries

De **Minister van Binnenlandse Zaken (en Koninkrijksrelaties)** is betrokken bij het ontwikkelen van regelgeving met betrekking tot de Commissie van advies voor de zaken betreffende de burgerlijke staat en nationaliteit. Van '45 tot '64 was hij is houder van het buitengewone register van echtscheidingen en speelde hij een rol bij regelgeving inzake inschrijving van akten in de burgerlijke stand in bijzondere omstandigheden, evenals de Minister van Justitie, de **Minister van Verkeer en Waterstaat**, de **Minister van Oorlog** en de **Minister van Defensie**. Laatstgenoemde minister kon en kan nog steeds een officier aanwijzen om incidenteel een geboorte- of overlijdensakte op te maken, wanneer in buitengewone omstandigheden de ambtenaar van de burgerlijke stand niet in staat is, die taak te vervullen.

De **Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen** is verantwoordelijk voor de archiefregelgeving in het algemeen. Zodra er specifieke archiefregelgeving wordt ontwikkeld voor een bepaald beleidsterrein, wordt de betrokken vakminister geacht met hem in overleg te treden. In dit RIO is een tweetal handelingen opgenomen met betrekking tot de vernietiging van akten van de burgerlijke stand. De Minister van Justitie is hierover met de Minister van OCenW tot overeenstemming gekomen.

Wanneer akten voor inschrijving uit het buitenland moeten komen, loopt de aanvraag van die akten via de diplomatieke vertegenwoordiging of consuls in het buitenland, en dus onder verantwoordelijkheid van de **Minister van Buitenlandse Zaken**.

Ook onder zijn verantwoordelijkheid worden door het hoofd van de diplomatieke of consulaire vertegenwoordiging van het Koninkrijk der Nederlanden verklaringen van huwelijksbevoegdheid afgegeven voor Nederlanders in het buitenland.

De **Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid** speelt een rol op grond van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding.

Overige

In 1998 werd door de Minister van Justitie de **Stuurgroep schuldsanering natuurlijke personen** ingesteld om hem te informeren over de voortgang van de invoering van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP).

Tegelijkertijd stelde hij ook de *Voorlopige adviescommissie schuldsanering natuurlijke personen* in om hem te adviseren inzake het wetsvoorstel ter wijziging van de Faillissementswet in verband met de invoering van de WSNP.

Algemene handelingen

Nationaal

Beleidsontwikkeling en –evaluatie

(1.)

- Actor: Minister van Justitie
- Handeling: Het voorbereiden, mede-vaststellen, coördineren en evalueren van het beleid betreffende het beleidsterrein natuurlijke personen
- Periode: 1945-
- Product: O.a. beleidsnota's, beleidsnotities, rapporten, adviezen en evaluaties
- Opmerking: De eigenlijke vaststelling van het beleid vindt plaats in de ministerraad. Onder deze handeling valt ook:
het voeren van overleg met andere betrokken actoren op het beleidsterrein;
het voorbereiden van een standpunt ter inbrenging in de ministerraadsvergaderingen voor beraad en besluitvorming betreffende het beleidsterrein;
het voeren van overleg met / het leveren van bijdragen aan het overleg met het staatshoofd betreffende het beleidsterrein;
het voorbereiden van een Memorie van Toelichting op de Rijksbegroting het beleidsterrein;
het toetsen van de uitvoering van het beleid (evaluatie);
het leveren van commentaar op de recht- en doelmatigheidscontroles van de Algemene Rekenkamer op het beleidsterrein;
het aan een externe adviescommissie verzoeken om advies betreffende het beleidsterrein;
het informeren van het Kabinet van de Koningin over ontwikkelingen op het beleidsterrein;
het voorbereiden en vaststellen van het voorlichtingsbeleid

Totstandkoming van wet- en regelgeving

(2.)

- Actor: Minister van Justitie
- Handeling: Het voorbereiden van de totstandkoming, wijziging en intrekking van wet- en regelgevingbetreffende het beleidsterrein natuurlijke personen
- Grondslag:
- Periode: 1945-
- Product: Wetten, algemene maatregelen van bestuur, koninklijke besluiten
O.a. :
Bij handeling 2 als voorbeeld van produkten noemen : Besluit deeltijd notarissen (*Stb.* 1999, 227) en Regeling EG-verklaring kandidaat-notarissen (*Stcrt.* 2001, 177)
- Opmerking: Het betreft hier alléén voorbereidingen waarvoor in de wet- en regelgeving geen grondslagen te vinden zijn

Verantwoording van beleid

(3.)

- Actor: Minister van Justitie
- Handeling: Het opstellen van periodieke verslagen over het beleidsterrein Natuurlijke personen

Periode: 1945-
Product: Series jaarverslagen, kwartaalverslagen, maandverslagen
Opmerking: Het betreft hier alléén voorbereidingen waarvoor in de wet- en regelgeving geen grondslagen te vinden zijn

(4.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het beantwoorden van Kamervragen en het anderszins op verzoek incidenteel informeren van leden van of commissies uit de Kamers der Staten-Generaal betreffende het beleidsterrein Natuurlijke personen

Periode: 1945-
Product: Brieven, nototies
Opmerking: Het informeren van de Commissies voor de Verzoekschriften valt binnen de omschrijving van de bovenstaande handeling

(5.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het beslissen op beroepschriften naar aanleiding van beschikkingen betreffende het beleidsterrein natuurlijke personen en het voeren van verweer in beroepschriftprocedures voor administratief rechterlijke organen

Periode: 1945-
Product: Beschikkingen, verweerschriften

Informatieverstrekking

(6.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het beantwoorden van vragen van individuele burgers, bedrijven en instellingen betreffende het beleidsterrein natuurlijke personen.

Periode: 1945 -
Product: Correspondentie

(7.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het uitvoeren van voorlichtingsactiviteiten op het beleidsterrein Natuurlijke personen
Periode: 1945-
Product: Voorlichtingsmateriaal

Onderzoek

(8.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het vaststellen van de opdracht en het eindproduct van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende het beleidsterrein natuurlijke personen.

Periode: 1945 -
Product: Offerte, brieven, rapport
Waardering: **B 1, 2**

(9.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het begeleiden van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende het beleidsterrein natuurlijke personen.

Periode: 1945 -
Product: Notities, notulen, brieven

(10.)
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het verzamelen en bewerken van gegevens ten behoeve van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende het beleidsterrein Natuurlijke personen
Periode: 1945-

(11.)
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het financieren van (wetenschappelijk) onderzoek betreffende het beleidsterrein Natuurlijke personen
Periode: 1945-
Product: Rekeningen, declaraties

Subsidie

(12.)
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het verstrekken van subsidies aan personen, bedrijven en instellingen die actief zijn op het beleidsterrein Natuurlijke personen
Periode: 1945-
Product:
Opmerking: Vanaf 1995 worden er geen subsidies meer verstrekt wanneer daarvoor geen wettelijke basis bestaat

Instellen en opheffen van organisatie-eenheden en commissies

(13.)
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het instellen, wijzigen en opheffen van organisatie-eenheden op het beleidsterrein Natuurlijke personen
Periode: 1945-

(14.)
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het instellen en opheffen van commissies, raden, werkgroepen e.d. op het beleidsterrein Natuurlijke personen
Periode: 1945-
Product: Instellingsbeschikking

(15.)
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het benoemen van de leden van commissies, raden, werkgroepen e.d. op het beleidsterrein Natuurlijke personen
Periode: 1945-
Product: Benoeming

Nederlandse inbreng in de Europese Unie

(16.)
Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het mede-voorbereiden van het vaststellen, wijzigen en intrekken van internationale regelingen betreffende het beleidsterrein Natuurlijke personen en het presenteren van Nederlandse standpunten in intergouvernementele organisaties
Periode: 1945-
Product: Internationale regelingen, nota's, rapporten

(17.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het detacheren/benoemen van ambtenaren bij de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de EG.
Periode: 1958-
Product: Besluit

(18.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het voorbereiden van bijdragen aan expertgroepen van de Europese Commissie inzake het beleidsterrein Natuurlijke personen en het opstellen van verslagen over de geleverde bijdrage
Periode: 1958-

(19.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het opstellen van concept-informatiefiches over voorstellen, mededelingen en Groenboeken van de Europese Commissie op het beleidsterrein Natuurlijke personen
Periode: 1958-
Produkt: Concept-fiches
Opmerking: De interdepartementale WBNC stelt de informatiefiches vast (de handeling hiervoor is opgenomen in het concept-RIO 'Gedane Buitenlandse Zaken').

(20.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het voorbereiden van vergaderingen van Raadswerkgroepen met betrekking tot het beleidsterrein Natuurlijke personen en het opstellen van verslagen van deze vergaderingen
Periode: 1958-
Opmerking: – Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
– De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot instructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten.
- dit betreft de verslagen die de Nederlandse delegatie opstelt, en niet de vergaderverslagen. De vergaderverslagen vallen onder de archiefzorg van de Europese Unie.

(21.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het voorbereiden van vergaderingen van ad hoc groepen Raden/Attachés met betrekking tot het beleidsterrein Natuurlijke personen en het opstellen van verslagen van deze vergaderingen
Periode: 1958-
Opmerking: – Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
– De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot instructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten.

- dit betreft de verslagen die de Nederlandse delegatie opstelt, en niet de vergaderverslagen. De vergaderverslagen vallen onder de archiefzorg van de Europese Unie.

(22.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het voorbereiden van vergaderingen van het COREPER met betrekking tot het beleidsterrein Natuurlijke personen en het opstellen van verslagen van deze vergaderingen

Periode: 1958-

Opmerking: – Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
– De instructies voor de Nederlandse vertegenwoordiger in het COREPER worden vastgesteld in interdepartementaal overleg onder leiding van het ministerie van Buitenlandse Zaken.
– De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot concept-instructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten.
- dit betreft de verslagen die de Nederlandse delegatie opstelt, en niet de vergaderverslagen. De vergaderverslagen vallen onder de archiefzorg van de Europese Unie.

(23.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het voorbereiden van vergaderingen van ad hoc High Level groepen met betrekking tot het beleidsterrein Natuurlijke personen en het opstellen van verslagen van deze vergaderingen

Periode: 1958-

Opmerking: – Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
– De handeling leidt bij het eerstverantwoordelijke ministerie met name tot concept-instructies; bij de overige betrokken ministeries tot departementale standpunten.
- dit betreft de verslagen die de Nederlandse delegatie opstelt, en niet de vergaderverslagen. De vergaderverslagen vallen onder de archiefzorg van de Europese Unie.

(24.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het opstellen van departementale standpunten inzake agendapunten van Raadsvergaderingen met betrekking tot het beleidsterrein Natuurlijke personen en het opstellen van verslagen van Raadsvergaderingen

Periode: 1958-

Opmerking: - Nationale standpunten en onderhandelingsposities inzake agendapunten van Raadsvergaderingen komen tot stand in de Coördinatiecommissie voor Europese Integratie- en Associatieproblemen (CoCo).

(25.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het opstellen van departementale standpunten inzake algemene en op langere termijn spelende zaken van EU-belang inzake het beleidsterrein Natuurlijke personen

Periode: 1993-

Opmerking: Overleg hierover in de Coördinatiecommissie op Hoog Ambtelijk Niveau (CoCoHan) leidt tot algemene rapporten aan de betrokken ministers.

(26.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het voordragen van personen voor benoeming in een raadgevend comité, beheerscomité of reglementeringscomité
Periode: 1958-
Opmerking: De Raad benoemt de leden van de comités.

(27.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het opstellen en wijzigen van standpunten inzake door de Europese Commissie voorgestelde uitvoeringsbepalingen met betrekking tot het beleidsterrein Natuurlijke personen, die besproken worden in raadgevend comité, een beheerscomité of een reglementeringscomité, en het opstellen van verslagen van vergaderingen van deze comités.
Periode: 1958-
Opmerking: – Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
– Wanneer meerdere departementen betrokken zijn leidt het eerstverantwoordelijke ministerie het coördinatie-overleg.
– Onder deze handeling valt ook het opstellen van instructies voor de Nederlandse vertegenwoordigers in de comités.

(28.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het opstellen en wijzigen van standpunten over door de Europese Commissie voorgenomen besluiten, maatregelen en onderhandelingen met derde landen met betrekking tot het beleidsterrein Natuurlijke personen, voorzover deze niet zijn vastgelegd in Raadsbesluiten en worden besproken in commissies en werkgroepen, en het opstellen van verslagen van vergaderingen van deze commissies en werkgroepen
Periode: 1958-
Opmerking: – Als onderdeel van de departementale standpuntbepaling kan overleg gevoerd worden met maatschappelijke groeperingen, zoals het georganiseerde bedrijfsleven.
– Wanneer meerdere departementen betrokken zijn leidt het eerstverantwoordelijke ministerie het coördinatie-overleg.
– Onder deze handeling valt ook het opstellen van instructies voor de Nederlandse vertegenwoordigers in de comités.

(29.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het opstellen van een plan ter implementatie van een door de Raad vast te stellen besluit
Periode: 1993-
Grondslag: Aanwijzingen voor regelgeving (1992, Stcrt. 230), nr. 334
Produkt: Implementatieplan
Opmerking: Het betreft hier plannen ter implementatie van richtlijnen en verordeningen die onderworpen zijn aan de samenwerkingsprocedure of de medebeslissingsprocedure (co-decisie) van Raad en Europees Parlement. Het implementatieplan moet binnen een maand nadat de Raad het gemeenschappelijk standpunt heeft vastgesteld voorgelegd worden aan de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen.

(30.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het voordragen aan de Europese Commissie van deskundigen belast met de controle op de naleving van de bepalingen van communautaire besluiten betreffende het beleidsterrein Natuurlijke personen.
Periode: 1958-
Grondslag: Richtlijnen

Product: Besluit

Naamswijziging en naamsvaststelling

Sinds 1970 is het naamrecht in het Burgerlijk Wetboek niet meer als onderdeel van de Burgerlijke Stand geregeld, maar als apart onderwerp. Per 1 januari 1998 zijn de regels voor naamsvaststelling ingrijpend gewijzigd. De belangrijkste wijziging is dat ouders mogen kiezen of hun eerste kind de achternaam van de vader of de moeder krijgt. Eventuele volgende kinderen krijgen dezelfde achternaam als het eerste kind. Tot 1998 kreeg een kind automatisch de achternaam van zijn vader.⁴ Wanneer iemand zijn geslachtsnaam wil *wijzigen* of zijn voornamen en geslachtsnamen wil laten *vaststellen* omdat deze bij de Burgerlijke Stand niet bekend zijn, moet hij een verzoek hiertoe bij de Koning(in) indienen.

Wijziging van voornamen wordt bevolen door de rechtbank op verzoek van de betrokken persoon of zijn wettelijke vertegenwoordiger. Voordat de rechter de wijziging beveelt, gaat hij na of de gewenste voornaam niet ongepast is, of overeenstemt met een bestaande achternaam, die niet tevens als voornaam gebruikelijk is. Verder beoordeelt hij de zwaarwichtigheid van de naamswijziging.⁵ Ook de toevoeging of schrapping van een of meer voornamen valt onder wijziging van de voornaam.⁶ De wijziging wordt voltrokken door toevoeging van een latere vermelding aan de akte van geboorte op grond van een rechterlijke last tot wijziging van de voornamen.

De achternaam van een persoon is in eerste instantie die van zijn/haar (afstammingsrechtelijke) vader, in tweede instantie die van zijn/haar (afstammingsrechtelijke) moeder. (Het afstammingsrecht komt hieronder aan de orde.) Bij het ontbreken van vader en moeder wordt de naam bij Koninklijk Besluit vastgesteld.

Totdat een kind meerderjarig is of niet meer onder gezag van zijn ouders staat verandert zijn naam mee met die van zijn vader of moeder.

Er zijn ook bepaalde situaties die automatisch wijziging van de achternaam van een kind tot gevolg kunnen hebben:

- de vader, die als vader wordt aangemerkt omdat hij (ex-)echtgenoot van de moeder is, ontkent het vaderschap; de achternaam wordt dan die van de moeder;
- de moeder, wanneer een kind binnen 306 dagen na de ontbinding van haar huwelijk, ontkent het vaderschap van haar ex-echtgenoot;
- een partner van de moeder erkent het vaderschap of een erkenning van vaderschap wordt vernietigd door de rechter;
- bij adoptie en herroeping daarvan.

Verderop in dit rapport is een hoofdstuk over afstamming en erkenning opgenomen.

De rechter kan, op verzoek van de echtgenoot of de gewezen geregistreerde partner, aan een vrouw

- die gehuwd is of gehuwd is geweest dan wel
- wier partnerschap geregistreerd is of is geweest en die
- die niet is getrouwd na beëindiging van de registratie of is hertrouwd dan wel
- die niet een geregistreerd partnerschap is aangegaan na beëindiging van het huwelijk of opnieuw is aangegaan,

de bevoegdheid ontnemen de geslachtsnaam van haar echtgenoot of van haar geregistreerde partner te voeren voor of achter haar eigen geslachtsnaam.⁷

Wanneer iemand niet voldoet aan de voorwaarden voor geslachtsnaamswijziging, kan zijn verzoek soms in afwijking van de regels toch worden ingewilligd als 'bijzonder geval'. Daarvan is sprake als afwijking van het verzoek de lichamelijke of geestelijke gezondheid (van de betrokkene) in ernstige mate zou schaden.⁸

In bepaalde gevallen wordt door het ministerie de Raad voor de Kinderbescherming ingeschakeld bij een verzoek tot wijziging van de naam van een minderjarig kind in die van zijn verzorger. Zij houdt in deze procedure gesprekken met de minderjarige in kwestie om zijn/haar belangen te waarborgen. De raad beschikt over gegevens in het naamswijzigingregister: het verzoekschrift en de resultaten van het onderzoek tot dan toe.⁹ In 1989 werd de rol van de Raad tijdens de procedure voor geslachtsnaamswijziging duidelijk in regelgeving vastgelegd. De verklaring is wellicht dat de richtlijnen voor geslachtsnaamswijziging 1989 als pseudo-wetgeving kunnen worden beschouwd. In dat geval waren er op het ministerie van Justitie voor 1989 al wel beleidsregels in gebruik. In het belang van de rechtszekerheid worden deze beleidsregels gepubliceerd.

Soms bestaat de mogelijkheid om - gehele of gedeeltelijke - vrijstelling van de betaling van het verschuldigde bedrag voor het recht tot naamswijziging te verzoeken. De betrokkene moet dan middels een 'bewijs van onvermogen' aantonen dat hij niet in staat is deze kosten zelf te dragen.¹⁰ Er wordt dan een ontheffingsbeschikking verleend.

In 1997 is een bevoegdheid van de minister van Justitie op schrift gesteld die in feite al lang bestond. Naar aanleiding van het huwelijk van koningen Beatrix en prins Claus is in 1966 namelijk een besluit genomen ten aanzien van de geslachtsnamen en titels van prins Claus en de kinderen die uit het huwelijk zouden voortkomen. Het besluit werd destijds ondertekend door de minister van Algemene Zaken, van Justitie en van Binnenlandse Zaken. De ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken waren volgens dat besluit de uitvoerders ervan. De minister van Binnenlandse Zaken wordt in de wet echter nergens meer genoemd.

Handelingen

(31.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het toe- of afwijzen van een verzoek tot naamswijziging of naamsvaststelling.
Periode: 1945 -
Grondslag: Oud Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 63 en 66;
Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 7, lid 1, 3 en 6 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1983, 265, *Stb.* 1987, 246, *Stb.* 1995, 592, *Stb.* 1997, 161, *Stb.* 1997, 772.
Regelen betreffende verzoeken tot naamswijziging en tot naamsvaststelling, artt. 2 en 4 (*Stb.* 1969, 544), zoals gewijzigd en opnieuw vastgesteld bij *Stb.* 1987, 609
Product: Rapporten, K.b.'s (vaak staan hierin meer dan één naamswijziging.), advies
Opmerking: Formeel heeft de Koning de bevoegdheid tot wijziging of vaststelling zoals bedoeld in bovenstaande handeling. In de praktijk is de Minister van Justitie hiervoor verantwoordelijk, maar voert de staatssecretaris de handeling uit.
Tot 1988 bestond er nog voordat het besluit werd genomen voor belanghebbenden de mogelijkheid bezwaar in te dienen tegen de naamswijziging, na publicatie van een aankondiging van de naamswijziging in de Staatscourant.
In het geval van voornaamswijziging is de rechter bevoegd om de wijziging te toetsen op haar wenselijkheid.
Volgens RIO nr. 101, *Adelbeleid, adelsrecht en het decoratiestelsel*, handeling 24, geldt bovenstaande handeling ook voor naamswijziging van adellijke personen.
Van besluiten houdende wijziging van of vaststelling van namen zendt de Minister van Justitie een afschrift aan de ambtenaar van de burgerlijke stand.
De actor Raad voor de Kinderbescherming is opgenomen in het BSD Kinderbescherming en justitiële jeugdzorg (*Stcrt.* 2006/).

(32.)

Actor: Ministerie van Justitie
Handeling: Het stellen van regelen betreffende de gronden waarop de geslachtsnaamswijziging kan worden verleend, de wijze van indiening en behandeling van verzoeken aan de

Koning tot naamswijziging of naamsvaststelling betreffende het voor wijziging van de geslachtsnaam verschuldigde recht.

Periode: 1970 -

Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 7, lid 5 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1983, 265, *Stb.* 1987, 246, *Stb.* 1995, 592, *Stb.* 1997, 161, *Stb.* 1997, 772.

Product: Regelen betreffende verzoeken tot naamswijziging en tot naamsvaststelling (*Stb.* 1969, 544), zoals gewijzigd en opnieuw vastgesteld bij *Stb.* 1987, 609, zoals gewijzigd bij *Stb.* 1993, 399

Richtlijnen voor geslachtsnaamswijziging (*Stcrt.* 1976, 240), zoals gewijzigd bij *Stcrt.* 1980, 89

Richtlijnen voor geslachtsnaamswijziging 1989 (*Stcrt.* 1989, 1)

Besluit houdende regels voor geslachtsnaamswijziging (*Stb.* 1997, 463), zoals gewijzigd bij *Stb.* 2001, 42, *Stb.* 2002, 531

(33.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het verlenen van gehele of gedeeltelijke ontheffing van de betaling van het verschuldigde bedrag voor het recht tot naamswijziging.

Periode: 1983 -

Grondslag: Regelen betreffende verzoeken tot naamswijziging en tot naamsvaststelling, art. 3, lid 2 (*Stb.* 1969, 544), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1983, 405 en opnieuw vastgesteld bij *Stb.* 1987, 609

Product: Ontheffingsbeschikking

(34.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het vaststellen van de geslachtsnaam van kinderen geboren uit een huwelijk met een lid van het Koninklijk Huis.

Periode: 1966 -

Grondslag: Besluit houdende titels en namen te dragen door Claus van Amsberg na zijn huwelijk met Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix en door de kinderen die uit dit huwelijk geboren mochten worden (*Stb.* 1966, 70).

Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 5, lid 11 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1997, 161, *Stb.* 1997, 772, en *Stb.* 2000, 2001/11

Product: K.b.

(35.)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Handeling: Het vaststellen van de geslachtsnaam van kinderen geboren uit een huwelijk met een lid van het Koninklijk Huis.

Periode: 1966 – 1997

Grondslag: Besluit houdende titels en namen te dragen door Claus van Amsberg na zijn huwelijk met Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix en door de kinderen die uit dit huwelijk geboren mochten worden (*Stb.* 1966, 70).

Product: K.b.

Burgerlijke Stand

De Burgerlijke Stand is de officiële registratie van feiten die van het grootste belang zijn voor de algemene rechtspositie van personen onder het personenrecht (de zgn. 'burgerlijke staat') - zoals bloed- en aanverwantschap, het gehuwd, ongehuwd of gehuwd (geweest) zijn, de status van minder- of meerderjarige etc. De Burgerlijke Stand wordt in de eerste plaats bijgehouden om belanghebbenden een zo zeker mogelijk bewijs van deze feiten te verschaffen.

De Burgerlijke Stand is opgebouwd uit akten die in verschillende registers zijn geordend, te weten die van geboorte, van huwelijksaangiften, van huwelijken, partnerschappen en beëindiging of ontbinding daarvan, scheidingen en van overlijden¹¹. Uit veiligheidsoverwegingen worden van alle in die registers opgenomen akten een dubbel of afschrift gehouden. Zij worden in iedere gemeente bijgehouden door de ambtenaren van de Burgerlijke Stand. Behalve het aanleggen van akten voor de aangiften van geboorte en overlijden en de huwelijksluiting maken zij bovendien aantekening van latere naamswijzigingen, wettigingen en naturalisaties (op de geboorteakten) en van nietigverklaringen van huwelijken, partnerschappen, echtscheidingen en huwelijksontbindingen na een scheiding van tafel en bed (op de huwelijksakten). Wanneer dit laatste betrekking heeft op echtelieden wier huwelijksakte *niet* is opgenomen in de Nederlandse registers van de Burgerlijke Stand, worden deze aantekeningen opgenomen in een afzonderlijk landelijk register dat in de gemeente 's-Gravenhage wordt gehouden. Sinds 1838 vindt ze haar grondslag in het Burgerlijk Wetboek¹² en de daarop gebaseerde besluiten. Het beleid betreffende de Burgerlijke Stand valt derhalve onder de zorg van de minister van Justitie. Voor de bevolkingsboekhouding zijn de registers van de Burgerlijke Stand van zeer grote waarde, wegens de bewijsfunctie van de hierin opgenomen akten. De gegevens in de bevolkingsboekhouding worden grotendeels aan deze akten ontleend. Tot 1861 waren het dan ook de ambtenaren van de Burgerlijke Stand die de bevolkingsregisters van de gemeenten bijhielden. Niettemin moet de Burgerlijke Stand beschouwd worden als een afzonderlijke registratie met een geheel eigen functie en staat het beleid van de minister van Justitie in dezen in principe los van het bevolkingsadministratie- en het reisdocumentenbeleid.¹³

Commissies

Al spoedig na de oorlog bleek er behoefte te zijn om binnen Europa gegevens van de Burgerlijke Stand te kunnen uitwisselen. Als internationaal platform voor het bespreken van zaken op dat gebied is op 20 juni 1949 de Internationale Commissie van de Burgerlijke Stand opgericht. Ten behoeve van effectieve functionering is op 11 december 1950 door diverse Europese staten het Protocol inzake de Internationale Commissie voor de Burgerlijke Stand ondertekend (*Stb.* 1950, K566).

Als Nederlandse sectie van die commissie werd in 1949 de Permanente Commissie van Advies voor zaken van de Burgerlijke Stand opgericht. In 1953 werd de taak en dus ook de naam van die commissie uitgebreid met nationaliteitsaangelegenheden.

Nadien zijn er ook tijdelijke commissies van advies ingesteld inzake de Burgerlijke Stand.

In 1985 en met de herziening van Titel 4 van het Burgerlijk Wetboek zijn er speciaal voor dit soort commissies extra bepalingen aan het Burgerlijk Wetboek toegevoegd.

Het adviesrapport uit februari 1988 van de Commissie Regelgeving Burgerlijke Stand aan de staatssecretaris van Justitie heeft geleid tot de herziening van titel 4 van Burgerlijk Wetboek Boek 1 en tot het Besluit Burgerlijke Stand 1994. Deze hernieuwde wetgeving is sinds 1995 van kracht.

De registers en de bewaring daarvan

In RIO nr. 10, *Rechtspleging en Rechtshulp* getiteld, meer specifiek het Rechtshulpgedeelte daarvan, waren drie handelingen gewijd aan de archieven van de Burgerlijke Stand. Daarvan zijn er in dit RIO twee overgenomen. **Stand van zaken met dit RIO/BSD?**

Inmiddels is het Rechtshulpgedeelte van het bovengenoemde RIO, uitgewerkt in een apart RIO, *Gefinancierde rechtsbijstand* genaamd. Hierin zijn geen handelingen meer opgenomen ten aanzien van de Burgerlijke Stand.

In het *Besluit tot vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de alfabetische tafels op de akten van de Burgerlijke Stand* (Stb. 1938, 240) werd bepaald dat jaarlijks, nadat de registers van geboorte, huwelijk, echtscheiding en overlijden zijn afgesloten, vier afzonderlijke alfabetische klappers werden gemaakt van de akten die in het afgelopen jaar in de registers waren ingeschreven. Van die jaarlijkse klappers moesten later in tweevoud weer vier afzonderlijke tien- of vijfjaarlijkse klappers worden gemaakt. (In dat licht moet handeling 44 worden gezien.) De minister van Justitie kon aan gemeenten ontheffing verlenen van de verplichting een dubbel exemplaar van vijf- of tienjaarlijkse klappers te vervaardigen. Dergelijke ontheffingen werden verleend wegens technische of administratieve bezwaren. Wanneer registers verloren of verminkt zijn, kan de minister bepalen dat van de dubbelens afschrift wordt gemaakt.

Begin jaren vijftig werd een aantal wetten van kracht, welke ten doel hadden de administratie van de Burgerlijke Stand te vereenvoudigen en de registers beter te beveiligen. In plaats van de dubbelens van de registers konden fotografische reproducties van de registers worden vervaardigd, en registers konden door fotografische reproducties worden vervangen. Ten aanzien van de dubbelens van de buitengewone registers, dit zijn de tijdens de oorlog gehouden registers, kunnen nadere voorzieningen getroffen worden.

Vanaf 1990 stelt de minister van Justitie bij algemene maatregel van bestuur de gegevens vast welke de akte van inschrijving moet bevatten. Een akte van inschrijving wordt gemaakt, wanneer akten van geboorte, overlijden, huwelijk of echtscheiding die in het buitenland zijn geregistreerd van personen buiten Nederland op bevel van het Openbaar Ministerie of op verzoek van een belanghebbende worden ingeschreven in de registers in 's-Gravenhage. Het betreft akten van personen die op het ogenblik van het verzoek Nederlander is of te eniger tijd Nederlander dan wel Nederlands onderdaan niet –Nederlander is geweest, of van personen die als vluchteling zijn toegelaten. De hierboven genoemde bevoegdheid van de Minister van Justitie is in 1990 middels nieuw ingevoegde artikelen toegevoegd.

Gevolgen Archiefwet 1995

Als gevolg van de inwerkingtreding van de nieuwe archiefwet (1995) was nieuw beleid noodzakelijk ten aanzien van de registers van de Burgerlijke stand. Sinds 1995 moeten registers van de Burgerlijke Stand in het gemeentehuis worden bewaard totdat zij naar een gemeentelijke archiefbewaarplaats worden overgebracht.¹⁴

Dubbelens of afschriften van de akten van de Burgerlijke Stand moeten worden bewaard in een centrale bewaarplaats.¹⁵ Deze bewaarplaats bevindt zich momenteel in de rijksarchiefdienst te Almelo, voor 2000 was dat Schaarsbergen. Deze dubbelens of afschriften moeten uiteindelijk naar een rijksarchiefbewaarplaats worden overgebracht. Dat is het Nationaal Archief (NA).

Vernietiging van akten

De Archiefwet valt onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Daarom is een vakminister gehouden om over zaken waarop de Archiefwet van toepassing is, met deze minister in contact te treden.

Het opmaken van akten

De minister van Justitie kan regels vaststellen voor het opmaken van de akten. Ook kan hij voorschriften geven over het nummer dat in akten wordt opgenomen. Er worden regels vastgesteld ten

aanzien van de door de burger aan de ambtenaar over te leggen stukken, het opmaken van de akten en de inhoud daarvan.

De akten van geboorte en van overlijden

Artikel 187 van de Grondwet (Stb. 1887, 212) bepaalde dat, ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid door of vanwege de Koning elk gedeelte van het grondgebied van het Rijk in staat van oorlog of instaat van beleg verklaard kan worden. De wet van Stb. 1899, 128 bepaalde de wijze waarop en de gevallen waarin dat kan gebeuren en regelt de gevolgen. In die wet is artikel 31 het enige met betrekking tot de Burgerlijke Stand.

Bijzondere akten van de burgerlijke stand

Een bijzondere akte is een akte die niet op gewone wijze gemaakt en ingeschreven is ten gevolge van een verbod van verkeer of ten gevolge van andere buitengewone omstandigheden, maar buiten de registers. Bijzondere akten worden bewaard in buitengewone registers. Zo'n akte heeft dan de status van voorlopige akte, totdat deze alsnog op reguliere wijze is ingeschreven.

In het Besluit bijzondere akten van de burgerlijke stand wordt onder meer vermeld wie in bijzondere omstandigheden in plaats van de reguliere ambtenaar van de burgerlijke stand een akte mag opmaken. Dat kan in bepaalde gevallen ook een officier van de krijgsmacht zijn.

De openbaarheid van akten van de Burgerlijke Stand

De akten van de Burgerlijke Stand zijn alleen toegankelijk voor de bewaarders en het openbaar ministerie. De rechter en het openbaar ministerie kunnen bovendien overlegging van akten bevelen. Onder bepaalde voorwaarden kunnen burgers een uittreksel van de verschillende aktes verkrijgen, zoals van de akte van geboorte en van de akte van huwelijk.

Verbetering of aanvulling der registers

De arrondissementsrechtbank kan, eventueel op vordering van het Openbaar Ministerie, beschikken tot (weigering tot) verbetering of aanvulling van akten uit de registers. Ook het Openbaar Ministerie kan bevelen tot verbetering of aanvulling van akten uit de registers.¹⁶

Een ambtenaar (na 1972) kan in drie gevallen weigeren een akte op te maken of aan te vullen:

1. als de wettelijke stukken niet kunnen worden getoond,¹⁷
2. als de overlegde stukken niet voldoende zijn,¹⁸
3. als er sprake is van strijd met de openbare orde.

Als hij meent dat een beslissing tot aanvulling of verbetering foutief is of buiten de werkingssfeer valt van de *Overeenkomst beslissingen tot verbetering van akten van de burgerlijke stand*, zendt hij de stukken naar de Minister van Justitie.¹⁹

Inschrijving van buitenlandse akten

De rechter kan een verklaring voor recht afgeven dat een buiten Nederland opgemaakte akte of gedane uitspraak opgemaakt of gedaan is en vatbaar is voor opneming in een Nederlands register van de Burgerlijke Stand.

Eventueel kan hij bij die verklaring:

- toevoeging gelasten van een latere vermelding aan een in de Nederlandse registers van de Burgerlijke Stand voorkomend akte.

- inschrijving gelasten van een daarvoor in aanmerking komende in het buitenland opgemaakte akte in de registers van de burgerlijke stand te 's-Gravenhage,
- en tevens de verbetering van de akte van inschrijving.²⁰

Wijziging van vermelding van geslacht

De rechtbank kan op een verzoek beslissen tot wijziging van de vermelding van het geslacht in de geboorteakte.²¹

Handelingen

(36.)

Actor: Permanente Commissie van Advies voor de zaken van de Burgerlijke Stand en nationaliteitsaangelegenheden
 Handeling: Het geven van advies op het gebied van personen- en familierecht, de Burgerlijke Stand en het nationaliteitsrecht, zowel voor wetgeving als in geval van beleidsproblemen die zich bij ministeries en gemeenten voordoen.
 Periode: 1949 -
 Grondslag: Besluit van 21 september 1949, 1^e afdeling A, no. 2483, zoals gewijzigd bij Besluit van 20 oktober 1953, 1^e afdeling A, no. 153/2086
 Product: Adviesrapporten

(37.)

Actor: Minister van Justitie, in overleg met de Minister van Binnenlandse Zaken
 Handeling: Het benoemen en ontslaan van leden van de Commissie van advies voor de zaken betreffende de burgerlijke staat en nationaliteit, en het aanwijzen van een voorzitter en een secretaris.
 Periode: 1985 -
 Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 29, sub a, lid 3 (*Stb.* 1985, 243), gewijzigd bij *Stb.* 1993, 555 en *Stb.* 1994, 570
 Product: Benoemings- en aanwijzingsbesluiten

(38.)

Actor: Commissie van Advies
 Commissie Regelgeving Burgerlijke Stand
 Handeling: Het geven van advies inzake bepalingen omtrent de Burgerlijke Stand voorkomende in Boek I van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek.
 Periode: 1955 -
 Grondslag: Besluit van 24 oktober 1955 no. 506/155
 Besluit van 9 september 1985 no. 502/185
 Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 29, sub b, lid 2 (na 1997; daarvoor lid 3) (*Stb.* 1985, 243), gewijzigd bij *Stb.* 1993, 555 en *Stb.* 1997, 63
 Product: Adviesrapporten
 Rapport aan de staatssecretaris van Justitie, februari 1988

(39.)

Actor: Minister van Justitie
 Handeling: Het stellen van nadere regels omtrent de taak en de werkwijze van de Commissie Regelgeving Burgerlijke Stand.
 Periode: 1995 -
 Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 29, sub e (*Stb.* 1993, 555)
 Product:

(40.)
Actor: Commissie van advies voor de zaken betreffende de burgerlijke staat en nationaliteit
Handeling: Het uitbrengen van verslag aan de Minister van Justitie naar aanleiding van onderzoek naar de taakvervulling van de Commissie en het voorstellen van gewenste veranderingen
Periode: 1995 -
Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 29, sub f (*Stb.* 1993, 555)
Product: Rapport

De registers en de bewaring daarvan

(41.)
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het treffen van regelingen ten aanzien van het beheer, de beveiliging, overbrenging, inventarisering, bewaring van gerechtelijke, notariële en burgerlijke-stand-archieven.
Periode: 1974 – 1991
Opmerking:

(42.)
Actor: Ministerie van Justitie
Handeling: Het aan gemeenten verlenen van een vergunning voor het bijhouden van twee of meer registers van elke soort (bijvoorbeeld geboorte/huwelijk/overlijden).
Periode: 1945 - 1994
Grondslag: oud Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 13;
Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 16, lid 3 (*Stb.* 1969, 257)
Product: K.b.

De rest van de handelingen met betrekking tot de Burgerlijk Stand is gegroepeerd volgens titels van afdelingen zoals die toegepast worden in het Burgerlijk Wetboek.

(43.)
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het stellen van regels ten aanzien van de door het gemeentebestuur te treffen voorzieningen ten behoeve van de taakuitoefening door ambtenaar van de burgerlijke stand, en ook ten aanzien van alles wat verder de taak van de ambtenaar van de burgerlijke stand betreft.
Periode: 1995 -
Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 16, sub d (*Stb.* 1993, 555)
Product: Besluit burgerlijke stand 1994 (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 571, *Stb.* 1994, 900, *Stb.* 1996, 445, *Stb.* 1997, 747 en *Stb.* 1998, 176
Opmerking: Deze bevoegdheid van de Minister van Justitie is van kracht geworden na de herziening van Burgerlijk Wetboek Boek 1, Titel 4.

(44.)
Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het aan gemeenten verlenen van ontheffing van de verplichting een dubbel exemplaar van vijf- of tienjaarlijkse klappers te vervaardigen.
Periode: 1945 - 1969
Grondslag: Besluit tot vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de alfabetische tafels op de akten van de Burgerlijke Stand, art. 4, lid 1 (*Stb.* 1938, 240)
Product: Beschikking

(45.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het bepalen, dat, ter vervanging van registers van de burgerlijke stand, van de dubbelten afschrift zal worden gemaakt wanneer registers verloren of verminkt zijn.
Periode: 1945 -
Grondslag: Wet vervanging verloren of verminkte registers burgerlijke stand, art. 1, lid 1 (*Stb.* 1935, 797)
Product: Diverse Besluiten vervaardigen afschriften van originele registers burgerlijke stand (gepubliceerd in de *Staatscourant*)
Diverse Besluiten vervanging registers burgerlijke stand (gepubliceerd in de *Staatscourant*)
Diverse Besluiten Vervanging dubbelten registers burgerlijke stand (gepubliceerd in de *Staatscourant*)

(46.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het toezicht houden ten aanzien van het beheer, de beveiliging, overbrenging, inventarisering, bewaring van gerechtelijke, notariële en burgerlijke-stand-archieven.
Periode: 1974 - 1991
Opmerking: Deze handeling is overgenomen uit RIO 10. Hoewel de grondslag ervan daar niet exact te vinden is, is de handeling toch overgenomen uit het oogpunt van volledigheid.

(47.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het treffen van maatregelen ter beveiliging van registers van de Burgerlijke Stand en de daartoe behorende stukken.
Periode: 1953 -
Grondslag: Wet beveiliging registers van de Burgerlijke Stand (*Stb.* 1953, 358)
Product: AMVB's

(48.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het treffen van nadere voorzieningen ten aanzien van de dubbelten van de buitengewone registers.
Periode: 1953 -
Grondslag: Wet, houdende voorzieningen ten aanzien van enige tijdens de oorlog gehouden registers van de Burgerlijke Stand, artikel 1, lid 3 (*Stb.* 1953, 621)
Product: regelingen

(49.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: 1. Het bepalen dat en op welke wijze:

- akten van de Burgerlijke Stand zullen worden ingeschreven in losbladige registers en deze losbladige registers zullen worden samengevoegd;
- in de plaats van de dubbelten van de registers van de Burgerlijke Stand fotografische reproducties van de registers zullen worden vervaardigd;
- registers van de Burgerlijke Stand door fotografische reproducties zullen worden vervangen.

1. Het aanwijzen van gemeenten ten aanzien waarvan deze maatregelen gelden.
2. Het stellen van nadere regelen omtrent het bewaren en raadplegen van de reproducties, en omtrent het hierbij plaatsen van kantmeldingen.
Periode: 1955 – 1969
Grondslag: Wet, houdende opening van de mogelijkheid tot het treffen van voorzieningen ter vereenvoudiging van de administratie van de Burgerlijke Stand, art. 1 (*Stb.* 1955, 205)
Product: Besluit nopens losbladige registers van de Burgerlijke Stand (*Stb.* 1955, 524)

(50.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het stellen van regels ten aanzien van het houden van dubbelen en afschriften van alle in registers opgenomen akten van de burgerlijke stand.
Periode: 1969 -
Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 16, lid 4 (*Stb.* 1969, 257); na vernieuwing van Titel 4: art. 18, sub c, lid 1 (*Stb.* 1993, 555)
Product: Besluit burgerlijke stand (*Stb.* 1969, 326), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1990, 405; Besluit burgerlijke stand 1994 (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 571, *Stb.* 1994, 900, *Stb.* 1996, 445, *Stb.* 1997, 747 en *Stb.* 1998, 176

(51.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het vaststellen van de gegevens welke de akte van inschrijving moet bevatten.
Periode: 1990 -
Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 20, sub a, lid 5 (*Stb.* 1990, 302); na vernieuwing van Titel 4: art. 25, lid 6 (*Stb.* 1993, 555)
Product: AMVB
Opmerking:

Gevolgen Archiefwet 1995

(52.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het stellen van regels betreffende de inrichting van de registers en het beheer daarvan in een archiefbewaarpplaats.
Periode: 1995 -
Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 17 sub c (*Stb.* 1993, 555)
Product: Besluit burgerlijke stand 1994 (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 571, *Stb.* 1994, 900, *Stb.* 1996, 445, *Stb.* 1997, 747 en *Stb.* 1998, 176

(53.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het zorgdragen voor de bewaring van de zich in de centrale bewaarplaats bevindende bescheiden.
Periode: 1995 -
Grondslag: Besluit burgerlijke stand 1994, art. 30, lid 2, (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1997, 747 en art. 32, lid 1 (*Stb.* 1994, 160)
Product: Besluiten, Regeling papier en schrijfmiddelen voor de burgerlijke stand (*Stcrt.* 1994, 176)

(54.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het regelen van alles wat de bewaring van de dubbelen of afschriften betreft en tevens van de daarop betrekking hebbende latere vermeldingen in akten van de Burgerlijke Stand.
Periode: 1970 -
Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, artt. 18, sub c, lid 2 en 24, sub b, lid 2 (*Stb.* 1993, 555)
Besluit burgerlijke stand (tot 1994), art. 9 (*Stb.* 1969, 326)
Besluit burgerlijke stand 1994, art. 10 en 14 (*Stb.* 1994, 160)
Producten: (Grondslag BW:) Besluit burgerlijke stand 1994 (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 571, *Stb.* 1994, 900, *Stb.* 1996, 445, *Stb.* 1997, 747 en *Stb.* 1998, 176
(Grondslag BBS:) Regeling papier en schrijfmiddelen voor de burgerlijke stand (*Stcrt.* 1994, 176).
Opmerking: Voorbeelden van latere vermeldingen: vermeldingen van

- andere akten van de Burgerlijke Stand en andere authentieke akten betreffende naamskeuze, erkenning,
 - besluiten betreffende wijziging of vaststelling van namen,
 - rechterlijke uitspraken betreffende naamswijziging.
- Van gegevens die betrekking hebben op de persoon zelf en zijn afstamming wordt in het algemeen de latere vermelding op de geboorteakte opgenomen. Feiten die betrekking hebben op de huwelijkssituatie of de situatie van een geregistreerd partnerschap worden in het algemeen bij de huwelijksakte respectievelijk de akte van registratie van den partnerschap opgenomen.

(55.)

Actor: Minister van Justitie
 Handeling: Het vaststellen van het model voor formulieren voor verzending van tekst en latere vermeldingen door de ambtenaar naar de centrale bewaarplaats, behorend bij de dubbelen van de akten van de burgerlijke stand die zich reeds in de centrale bewaarplaats bevinden.
 Periode: 1995 -
 Grondslag: Besluit burgerlijke stand 1994, art. 31 (*Stb.* 1994, 160)
 Product: Regeling betreffende verzending van de tekst van de latere vermeldingen, behorend bij de dubbelen van de akten van de burgerlijke stand (*Stcrt.* 1994, 176)

Vernietiging van akten

(56.)

Actor: Minister van Justitie, in overeenstemming met de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (vroeger Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur)
 Handeling: Het bepalen van de wijze waarop kennisgevingen worden vernietigd die betrekking hebben op latere vermeldingen in de registers van de burgerlijke stand, die naar een gemeentelijke archiefbewaarplaats zijn overgebracht, als bedoeld in de Archiefwet.
 Periode: 1995 -
 Grondslag: Besluit burgerlijke stand (tot 1994), art. 31, lid 4 (*Stb.* 1969, 326), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1989, 351
 Besluit burgerlijke stand 1994, 22, lid 2 (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 900
 Product: Regeling vernietigingswijze bescheiden burgerlijke stand (*Stcrt.* 1994, 69)
 Opmerking: Deze handeling met betrekking tot vernietiging van documenten raakt het beleidsterrein cultuurbeheer. In het RIO Cultuurbeheer (nr. 125) worden handelingen in kaart gebracht die te maken hebben met de archiefwetgeving. Die handelingen hebben een algemeen karakter. Deze hierboven genoemde handeling is juist in dit RIO opgenomen omdat deze uitsluitend betrekking heeft op de burgerlijke stand.

(57.)

Actor: Minister van Justitie, in overeenstemming met de Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
 Handeling: Het stellen van nadere regels met betrekking tot de wijze van vernietiging van afschriften en stukken met betrekking tot de burgerlijke stand.
 Periode: 1995 -
 Grondslag: Besluit burgerlijke stand 1994, art. 23, lid 7 (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd *Stb.* 1994, 900, *Stb.* 1996, 445, *Stb.* 1997, 747 en *Stb.* 1998, 176
 Product: Regeling vernietigingswijze bescheiden burgerlijke stand (*Stcrt.* 1994, 69)
 Opmerking: Deze handeling met betrekking tot vernietiging van documenten raakt het beleidsterrein cultuurbeheer. In het RIO Cultuurbeheer (nr. 125) worden handelingen in kaart gebracht die te maken hebben met de archiefwetgeving. Die handelingen hebben een algemeen karakter. Deze hierboven genoemde handeling is juist in dit RIO opgenomen omdat deze uitsluitend betrekking heeft op de burgerlijke stand.

Het opmaken van akten

(58.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het stellen van regels voor het opmaken van de akten.
Periode: 1970 -
Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 18, lid 3 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1993, 555
Product: Besluit burgerlijke stand 1994 (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 571, *Stb.* 1994, 900, *Stb.* 1996, 445, *Stb.* 1997, 747 en *Stb.* 1998, 176

(59.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het geven van voorschriften over het nummer dat in akten wordt opgenomen.
Periode: 1995 -
Grondslag: Besluit burgerlijke stand 1994, art. 38 (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1997, 747 en *Stb.* 1998, 176 en art. 39, lid 3 (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 900
Product: Regeling vermelding nummer op akten burgerlijke stand (*Stcrt.* 1997, 248), gewijzigd bij *Stcrt.* 1998, 78

(60.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het stellen van regels ten aanzien van de door de burger aan de ambtenaar over te leggen stukken, het opmaken van de akten, en de inhoud daarvan.
Periode: 1970 -
Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1,
art. 19, sub j, lid 1 (*Stb.* 1993, 555),
art. 20, sub d (*Stb.* 1990, 302), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1993, 555,
art. 21, lid 3 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1985, 243, *Stb.* 1987, 246, *Stb.* 1993, 555, *Stb.* 1994, 570, *Stb.* 1997, 660,
art. 23, sub b, lid 1, 2, en 4 (*Stb.* 1993, 555), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1997, 660 en *Stb.* 1999, 30
Product: Besluit burgerlijke stand 1994 (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 571, *Stb.* 1994, 900, *Stb.* 1996, 445, *Stb.* 1997, 747 en *Stb.* 1998, 176

Akten van geboorte en van overlijden

(61.)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken
Handeling: Het bepalen op welke wijze, bij het voorkomen van

- overlijden van niet-militairen en van
- geboorten, in plaats, met welke alle gemeenschap uit hoofde van oorlog of binnenlandse onlusten is afgesneden, een en ander in de gewone registers van de Burgerlijke Stand zal worden ingeschreven.

Periode: 1945 - 1964
Grondslag: Wet, houdende bepalingen ter uitvoering van art. 187 van de Grondwet, art. 31 (*Stb.* 1899, 128)
Product: AMVB (*Stb.* 1909, 87)
Opmerking: Deze wet is ondertekend door de minister van Oorlog, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Justitie, van Verkeer en Waterstaat en van Defensie.

In 1964 zijn er nieuwe regelen met betrekking tot de staat van oorlog en de staat van beleg geformuleerd (*Stb.* 1964, 337). Daarmee werden oude regelen ingetrokken, zo ook de bovenstaande.

Bijzondere akten

(62.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het regelen van de wijze van opmaak en de locatie van overlijdensakten van militairen en andere personen die tot de krijgsmacht behoren en zijn overleden.
Periode: 1945 -
Grondslag: Oud Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 61; Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 25, sub b, voor wijziging van titel 4 (*Stb.* 1969, 257); na wijziging: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 19, sub j, lid 2, sub b (*Stb.* 1993, 555)
Product: Besluit bijzondere akten van de burgerlijke stand (*Stb.* 1997, 400)

(63.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het regelen van de wijze van opmaak en de locatie van bijzondere akten van de burgerlijke stand.
Periode: 1964 -
Grondslag: Oud Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 53 (*Stb.* 1964, 338); Burgerlijk Wetboek Boek 1, voor vernieuwing van Titel 4: art. 25 (*Stb.* 1969, 257); na vernieuwing: art. 19, sub j, lid 2, sub a (*Stb.* 1993, 555)
Product: Besluit bijzondere akten van de burgerlijke stand (*Stb.* 1997, 400)

(64.)

Actor: Minister van Defensie
Handeling: Het aanwijzen van een officier van de krijgsmacht voor het opmaken van geboorte- of overlijdensakte, bij afwezigheid van de ambtenaar van de betrokken gemeente.
Periode: 1970 -
Grondslag: Besluit bijzondere akten van de burgerlijke stand, art. 1, lid 1 (*Stb.* 1969, 558), zoals gewijzigd bij (*Stb.* 1997, 74), vervangen door *Stb.* 1997, 400
Product: Besluit
Opmerking: Indien de akte wordt opgemaakt door een officier, wordt deze aan de burgerlijke stand gezonden.

(65.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het aanwijzen van een ambtenaar voor het opmaken van geboorte- of overlijdensakte, bij afwezigheid van de ambtenaar van de betrokken gemeente.
Periode: 1970 -
Grondslag: Besluit bijzondere akten van de burgerlijke stand, art. 1, lid 1 (*Stb.* 1969, 558), zoals gewijzigd bij (*Stb.* 1997, 74), vervangen door *Stb.* 1997, 400
Product: Besluit

(66.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het geven van nadere voorschriften betreffende de formulieren bestemd voor het opmaken van de verklaringen en enveloppen voor de geboorteaangifte.
Periode: 1995 -
Grondslag: Besluit burgerlijke stand 1994, art. 27, lid 3 (*Stb.* 1994, 160), *Stb.* 1994, 900
Product: Regeling betreffende de formulieren bestemd voor het opmaken van de in verband met de aangifte van de geboorte over te leggen verklaring van een arts of en verloskundige en de daarbij behorende enveloppe (*Stcrt.* 1994, 223)

De openbaarheid van akten van de Burgerlijke Stand
(67.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het bepalen van het recht dat verschuldigd is voor afschriften en uittreksels van akten uit en verklaringen op basis van het register van de Burgerlijke Stand.
Periode: (1879) 1945 -
Grondslag: Wet rechten burgerlijke stand, art. 2 (*Stb.* 1879, 72), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1913, 294, *Stb.* 1933, 781, *Stb.* 1968, 607, *Stb.* 1969, 167 jo 1969/566, *Stb.* 1985, 587
Product: AMVB

(68.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het bepalen van de wijze waarop verschuldigde rechten voor afschriften en uittreksels van akten uit en verklaringen op basis van het register van de Burgerlijke Stand worden gevorderd.
Periode: 1945 -
Grondslag: Wet rechten burgerlijke stand, art. 3 (*Stb.* 1879, 72)
Product: K.b.

Verbetering of aanvulling der registers
(69.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het beoordelen van de beslissing van een arrondissementsrechtbank dat een akte moet worden verbeterd.
Periode: 1972 -
Grondslag: Uitvoeringswet inzake Overeenkomst beslissingen tot verbetering van akten van de burgerlijke stand, art. 8 (*Stb.* 1972, 85)
Product: beslissing
Opmerking: De hierboven genoemde overeenkomst is op 10 september 1964 te Parijs ondertekend. Ze houdt verband met artikel 24 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, waarin overigens geen handelingen staan die op dit RIO van toepassing zijn. Indien de minister van oordeel is dat de verbetering moet worden geweigerd, legt hij de zaak in handen van het Openbaar Ministerie.

Inschrijving van buitenlandse akten
(70.)

Actor: Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling: Het bij een vreemde staat aanvragen van uittreksels of afschriften van akten van de burgerlijke stand die op grondgebied van de vreemde staat zijn opgemaakt en die betrekking hebben op Nederlandse onderdanen.
Periode: 1960 -
Grondslag: Overeenkomst inzake kosteloze afgifte en vrijstelling van legalisatie van afschriften en uittreksels van akten van de burgerlijke stand, art. 2 (*Trb.* 1958, 168)
Product: Aanvraag
Opmerking: In feite wordt deze handeling door de diplomatieke vertegenwoordiging of consuls in het buitenland uitgevoerd.

Wijziging van vermelding van geslacht
(71.)

Actor: Minister van Justitie

- Handeling: Het aanwijzen van deskundigen die verklaren
- dat de overtuiging van de verzoeker tot wijziging van de vermelding van het geslacht in de geboorteakte, dat hij tot het andere geslacht behoort, als van blijvende aard kan worden beschouwd,
 - of en, zo ja, in hoeverre de verzoeker lichamelijk is aangepast,
 - dat de verzoeker niet meer in staat zal zijn kinderen te verwekken/baren.
- Periode: 1985 -
- Grondslag: Burgerlijk Wetboek boek 1, art. 28, sub a, lid 1 (was 29b) (*Stb.* 1985, 243), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1993, 555
- Product: Besluit tot uitvoering van artikel 29b van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (*Stb.* 1985, 371)
 Besluit tot uitvoering van artikel 28a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (*Stb.* 1994, 951)

Het huwelijk en het geregistreerd partnerschap

Regelgeving op het gebied van huwelijk en geregistreerd partnerschap, ontbinding van het huwelijk en beëindiging van geregistreerd partnerschap en echtscheiding valt onder verantwoordelijkheid van de Minister van Justitie. Het voltrekken van een huwelijk (voor de wet) en geregistreerd partnerschap, ontbinding ervan en echtscheiding gebeurt door toedoen van een ambtenaar van de burgerlijke stand, een notaris of eventueel de rechterlijke macht. Wanneer beslissingen inzake (stuiting van) huwelijk, geregistreerd partnerschap en echtscheiding via de rechterlijke macht moeten worden genomen, gebeurt dat in eerste instantie door de kantonrechter.

Ongehuwd en ongeregistreerd samenlevenden kunnen hun onderlinge vermogensrechtelijke relatie regelen in een samenlevingscontract. Zo'n contract kan door een notaris worden opgesteld, maar noodzakelijk is dat niet. Er zijn modellen voor zo'n contract ontwikkeld.

Tot nog toe bestaan er geen handelingen van de overheid ten aanzien van samenlevingscontracten.

Vereisten tot het aangaan van een huwelijk of geregistreerd partnerschap

In een aantal opzichten gelden voor een geregistreerd partnerschap dezelfde vereisten als bij een huwelijk. Verder mogen de partners niet tegelijkertijd gehuwd zijn en niet met ieder weer met een ander geregistreerd of gehuwd zijn. De registratie staat zowel open voor twee personen van verschillend geslacht als voor twee personen van hetzelfde geslacht.

Artikel 34, lid 1 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde tot 1997 dat een vrouw, wier huwelijk door de dood was ontbonden, niet binnen 306 dagen daarna een nieuw huwelijk mocht aangaan. Dit huwelijksbeletsel gold niet wanneer een deskundige kon verklaren dat zij niet zwanger was.

In Burgerlijk Wetboek Boek 1, artikel 41 staat een aantal verwantschapsrelaties opgesomd van personen tussen wie een huwelijk verboden is, namelijk tussen hen die elkaar bestaan in opgaande en neerdalende lijn, en tussen broer en zus. Afgezien van de bezwaren van medische aard, vormen vooral de goede zeden de grondslag voor het verbod. Dat verbod geldt daarom niet alleen voor gevallen waarin een natuurlijke verwantschap bestaat, maar ook voor de gevallen waar sprake is van een juridische bloedverwantschap, zoals bij adoptie. Een adoptievader mag daarom bijvoorbeeld niet met zijn adoptiefdochter trouwen.²²

Formaliteiten die aan de voltrekking van het huwelijk vooraf moeten gaan

Voordat een huwelijk kan worden voltrokken, moeten verschillende documenten aan de ambtenaar van de burgerlijke stand worden overlegd. Dat zijn onder andere, en in elk geval (voor beide) de geboorteakte en een gewaarmerkt afschrift van gegevens uit de basisadministratie persoonsgegevens.

Stuiting

Onder stuiting is te verstaan het recht dat door de wet aan bepaalde personen is gegeven, zich op bepaalde gronden tegen de voltrekking van het huwelijk of het geregistreerd partnerschap te verzetten. De bevoegdheid tot stuiting van een huwelijk of geregistreerd partnerschap bestaan in de volgende gevallen:

1. **Wie:** Voor bloedverwanten in de rechte lijn, broers, zussen, (toeziende) voogden, (toeziende) curatoren van een van de aanstaande echtgenoten.
Wanneer: wanneer partijen niet aan de vereisten voldoen om een huwelijk of geregistreerd partnerschap aan te gaan.
2. **Wie:** zie 1.
Wanneer: wanneer de aanstaande partner onder curatele staat, en het huwelijk of geregistreerd partnerschap ongeluk zou veroorzaken van de partij waarvan hij/zij bloedverwant voogd of curator is.
3. **Wie:** voor degene die met een van de partijen gehuwd is of een geregistreerd partnerschap is aangegaan
Wanneer: op grond van het bestaan van het eerdere huwelijk of geregistreerd partnerschap.²³
4. Het Openbaar Ministerie kan in drie gevallen een huwelijk of geregistreerd partnerschap op wettelijke gronden tegenhouden:
 - indien het in strijd is met in Burgerlijk Wetboek Boek 1 omschreven huwelijksbeletsen. In dat geval is het O.M. tot stuiting verplicht,
 - indien het gaat om het huwelijk van een minderjarige die onder toezicht is gesteld of onder voogdij is geplaatst, indien het belang zich tegen het aangaan van het huwelijk verzet,
 - schijnhuwelijk: in strijd met de Nederlandse openbare orde als de bedoeling van (één van) de aanstaande echtgenoten niet de vervulling is van de wettelijke huwelijkse plichten, maar het verkrijgen van toelating tot Nederland (geldt niet voor het partnerschap).²⁴

Stuiting geschiedt door betekening van een akte, dus bij exploit van een deurwaarder, aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van een van de gemeenten waar het huwelijk kan worden voltrokken.²⁵ Een afschrift van de stuitingsakte wordt vanwege de opposant betekend aan degene tegen wie de stuiting is gericht.

Een huwelijk mag niet worden voltrokken voordat de stuiting is opgeheven. De opheffing kan geschieden doordat de opposant zijn verzet opgeeft en daarvan een verklaring aflegt of een exploit doet betekenen.²⁶ Ook de rechter kan een stuiting opheffen.

De voltrekking van het huwelijk of de sluiting van een partnerschap

De minister van Justitie kan, wanneer daar zwaarwegende redenen voor zijn, een persoon die daar onder normale omstandigheden niet toe is gerechtigd (voor die gelegenheid) toestemming geven om een huwelijk of partnerschap te voltrekken.

Huwelijkse voorwaarden

Met huwelijkse voorwaarden wordt bedoeld een overeenkomst tussen echtgenoten, waarin het recht op bezit en inkomen van beiden wordt geregeld. Huwelijkse voorwaarden komt men overeen als men wil

afwijken van de algehele gemeenschap van goederen. Algehele gemeenschap van goederen ontstaat van rechtswege (d.w.z. automatisch) bij het aangaan van een huwelijk.

De notaris moet van de huwelijkse voorwaarden een akte opmaken, anders zijn ze niet geldig. Hij moet de akte van huwelijkse voorwaarden inschrijven in het openbaar huwelijksgoederenregister bij de rechtbank van de plaats waar het huwelijk wordt gesloten. Het openbaar huwelijksgoederenregister kan door iedereen worden ingezien.

De wijze van inrichting en raadpleging van het huwelijksgoederenregister wordt bij algemene maatregel van bestuur nader geregeld.

Wet openstelling huwelijk van 21 december 2000 tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek in verband met de openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht

In de discussie over wel- of niet-openstelling van het huwelijk voor twee personen van hetzelfde geslacht is de regering ervan uitgegaan dat de overheid het huwelijk slechts beschouwt in zijn burgerlijke betrekkingen, dus als een instituut van het recht, waaraan het recht tal van rechtsgevolgen verbindt. Vanuit dat oogpunt is er geen bezwaar tegen om in het licht van gelijkberechtiging het huwelijk open te stellen voor personen van hetzelfde geslacht. Dat het huwelijk ook andere betekenissen heeft is vanuit de gedachte van gelijkberechtiging voor de wetgever minder relevant.

Ontbinding van het huwelijk; Besluit betreffende een buitengewoon register van echtscheidingen

Echtscheiding wordt geregeld in het Burgerlijk Wetboek Boek 1 en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. In het eerstgenoemde wetboek zijn bepalingen opgenomen over de voorwaarden voor echtscheiding en worden zaken geregeld ten aanzien van mogelijk betrokken kinderen. In het laatstgenoemde worden regels en procedures voorgeschreven voor het echtscheidingsproces, het echtscheidingsprocesrecht. Hierin speelt de rechterlijke macht een grote rol. Er is een apart onderzoek gewijd aan de Rechterlijke Macht.

Afgezien van de algemene handelingen bestaan er op dit vlak geen handelingen (onder verantwoordelijkheid) van de minister van Justitie.

Aangezien het in de oorlog vanwege de bezetting niet altijd mogelijk was om een echtscheiding in te schrijven in het reguliere register van de burgerlijke stand, werd daarvoor een buitengewoon register in het leven geroepen.

Handelingen

Vereisten die aan de voltrekking van het huwelijk vooraf moeten gaan

(72.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het verlenen van ontheffing van het trouwverbod of verbod op geregistreerd partnerschap vanwege minimaal vereiste leeftijd.

Periode: 1945 -

Grondslag: oud Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 87

Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 31, lid 3, (*Stb.* 1969, 257) opnieuw vastgesteld bij *Stb.* 1984, 404, zoals gewijzigd bij *Stb.* 1993, 242, *Stb.* 1997, 324,

Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 80, sub a, lid 8 (*Stb.* 1997, 324), zoals gewijzigd bij, *Stb.* 2001, 11, en *Stb.* 2001/9
Product: K.b. (tot 1970); (vanaf 1970) beschikking
Opmerking: De ontheffing vindt bijvoorbeeld plaats omdat de aanstaande bruid zwanger of partner is.

(73.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het aanwijzen van een deskundige die kan verklaren dat een vrouw, wier huwelijk door de dood is ontbonden, niet zwanger was op enig tijdstip na de dood van haar echtgenoot.
Periode: 1970 - 1997
Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 34, lid 2, sub c (*Stb.* 1969, 257)
Product: AMVB (*Stb.* 1969, 414)

(74.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het aan personen die door adoptie broer en zus zijn verlenen van ontheffing van het verbod dat twee personen die broer en zus zijn, niet met elkaar mogen trouwen, of een geregistreerd partnerschap met elkaar mogen aangaan.
Periode: 1945 -
Grondslag: oud Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 88,
Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 41, lid 2 (was voor 1983 lid 3), art. 80, sub a, lid 8 (*Stb.* 1969, 257) zoals gewijzigd bij *Stb.* 1983, 290, *Stb.* 1993, 242 en *Stb.* 1997, 772
Product: tot 1970: K.b.; vanaf 1970: beschikking

Formaliteiten die aan de voltrekking van het huwelijk vooraf moeten gaan

(75.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het stellen van nadere regels met betrekking tot de inhoud van het gewaarmerkte afschrift van gegevens uit de basisadministratie persoonsgegevens en tevens de verklaring van de korpschef in de zin van de Vreemdelingenwet over de nationaliteit waaruit blijkt dat de aanstaande echtgenoot die niet de Nederlandse nationaliteit bezit, over een titel tot verblijf in Nederland beschikt of om toelating tot Nederland heeft verzocht, of voornemens is niet in Nederland te verblijven.
Periode: 1970 -
Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 44, lid 2 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1987, 246, *Stb.* 1994, 405, *Stb.* 1994, 565, *Stb.* 1993, 555 jo 1994/405, *Stb.* 1995, 227, *Stb.* 1997, 324, *Stb.* 1999, 30, *Stb.* 2000, 496
Product: AMVB
Opmerking: De afschriften, bedoeld in bovenstaande handeling, behoren tot de bescheiden die voor de aangifte van het huwelijk aan de ambtenaar van de Burgerlijke Stand moeten worden overhandigd.
De tekst van de wet is ontleend aan artikel 58 van het oude BW, dat tot aan de inwerkingtreding van het nieuwe artikel (*Stb.* 1994, 405) van kracht is gebleven en diverse malen is gewijzigd.

(76.)

Actor: Minister van Buitenlandse Zaken
Handeling: Het afgeven van een verklaring van huwelijksbevoegdheid aan Nederlanders die buiten Nederland een huwelijk wensen aan te gaan en die binnen Nederland geen woonplaats hebben (gehad).
Periode: 1984 -

Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 49, sub a, lid 2, sub c (*Stb.* 1984, 184), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1987, 246 en *Stb.* 1994, 570
Product: Verklaring van huwelijksbevoegdheid
Opmerking: In feite wordt deze handeling uitgevoerd door het hoofd van de diplomatieke of consulaire vertegenwoordiging van het Koninkrijk der Nederlanden. Deze handeling gaat expliciet over huwelijksbevoegdheid. Artikel 49, sub a is ingevoegd op basis van een internationaal verdrag. Internationale verdragen gelden niet voor het geregistreerd partnerschap.

Stuiving

(77.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het geven van toestemming voor of het stuiten van een huwelijk van een minderjarige die ter beschikking gesteld is van de Regering of in een inrichting is geplaatst voor buitengewone behandeling.
Periode: 1948 - 1969
Grondslag: oud Burgerlijk Wetboek Boek 1, artt. 98 en 119
Product: Beschikking
Opmerking: Deze stuiving geschiedt door tussenkomst van het Openbaar Ministerie.

De voltrekking van het huwelijk of de sluiting van een partnerschap

(78.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het aan partijen vergunnen dat het huwelijk of geregistreerd partnerschap door een bijzonder persoon wordt voltrokken/ gesloten die bij authentieke akte gevolmachtigd is.
Periode: 1945 -
Grondslag: oud Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 134; Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 66, art. 80, sub a, lid 8 (*Stb.* 1969, 257) zoals gewijzigd bij *Stb.* 1993, 242, *Stb.* 1997, 324
Product: Tot 1970: K.b.; vanaf 1970: beschikking

Huwelijkse voorwaarden

(79.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het regelen van de inrichting en raadpleging van het huwelijksgoederenregister.
Periode: 1956 -
Grondslag: Oud Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 207; Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 116, lid 2 (*Stb.* 1969, 257)
Product: Besluit Huwelijksgoederenregister 1956 (*Stb.* 1956, 480)
Besluit Huwelijksgoederenregister 1969 (*Stb.* 1969, 525)

Wet openstelling huwelijk van 21 december 2000 tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek in verband met de openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht

(80.)

Actor: Commissie openstelling burgerlijk huwelijk

Handeling: Het geven van advies over de inhoud van een mogelijk wetsvoorstel tot openstelling van het huwelijk voor twee personen van hetzelfde geslacht.
Periode: 1996 – 1997
Grondslag: Instellingsbesluit Commissie openstelling burgerlijk huwelijk (*Stcrt.* 1996, 136)
Product: Adviesrapport

Ontbinding van het huwelijk: Besluit betreffende een buitengewoon register van echtscheidingen

(81.)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Handeling: Het houden van het buitengewone register van echtscheidingen.
Periode: 1945 – 1963
Grondslag: Besluit betreffende een buitengewoon register van echtscheidingen, art. 3, lid 1 (*Stb.* 1945, F30)
Product: Correspondentie, besluiten, regelingen

(82.)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Handeling: Het aanstellen van buitengewone ambtenaren van de Burgerlijke Stand.
Periode: 1945 – 1963
Grondslag: Besluit betreffende een buitengewoon register van echtscheidingen, art. 3, lid 2 (*Stb.* 1945, F30)
Product: Besluiten

(83.)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Handeling: Het vaststellen van het tarief voor afschriften van akten van de Burgerlijke Stand.
Periode: 1945 – 1963
Grondslag: Besluit betreffende een buitengewoon register van echtscheidingen, art. 7, lid 4 (*Stb.* 1945, F30)
Product: Ministeriële Regeling

(84.)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Handeling: Het zorgdragen voor de overschrijving van de akten van het buitengewone register van echtscheidingen in de registers van de Burgerlijke Stand van de gemeenten.
Periode: 1945 – 1963
Grondslag: Besluit betreffende een buitengewoon register van echtscheidingen, art. 8, lid 1 (*Stb.* 1945, F30)
Product: besluiten, correspondentie, regelingen

(85.)

Actor: Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Handeling: Het bepalen van de opheffing van het buitengewone register van echtscheidingen en het vaststellen van de plaats waarnaar het vervolgens ter bewaring zal worden overgebracht.
Periode: 1945 – 1963
Grondslag: Besluit betreffende een buitengewoon register van echtscheidingen, art. 10 (*Stb.* 1945, F30)
Product: Besluit

Huwelijksvermogensrecht

Op 1 januari 1957 werd de wet tot opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw ingevoerd. Deze wet bewerkstelligde niet alleen dat de gehuwde vrouw dezelfde handelingsbekwaamheid kreeg als haar echtgenoot, maar ook dat ze niet meer afhankelijk was van haar echtgenoot en zeggenschap kreeg ten aanzien van haar privé-vermogen en het gemeenschappelijk vermogen. Terwijl het voorstel om de bepaling af te schaffen dat de man het hoofd der echtvereniging is, in 1957 nog bij amendement werd tegengehouden, werd de bepaling in 1970, bij de invoering van Boek 1 van het nieuw Burgerlijk Wetboek toch afgeschaft.

In huwelijksvermogensrechtelijk opzicht is er (op nationaal niveau) geen enkel verschil tussen het geregistreerd partnerschap en het huwelijk.²⁷

Wet verevening pensioenrechten bij scheiding

(Deze wet geldt ook na de beëindiging van het geregistreerde partnerschap)

De Wet verevening pensioenrechten bij scheiding voorziet in belangrijke wijzigingen in de rechtsverhouding tussen (ex-)echtgenoten en (ex-)partners.²⁸

Deze wet is van toepassing bij scheidingen na 1 mei 1995. Bij scheiding moet de rechten op ouderdomspensioen, die beide partners vanaf de huwelijksluiting hebben opgebouwd, worden verevend, tenzij ze de verevening bij huwelijksvoorwaarden of echtscheidingsconvenant hebben uitgesloten. Verevening betekent dat een recht op uitbetaling ontstaat jegens het uitvoeringsorgaan dat de uitbetaling als taak heeft, mits één van beide echtgenoten dat uitvoeringsorgaan maximaal twee jaar na de scheiding middels een modelformulier op de hoogte stelt.

De bedoeling is om de verevening van het ouderdomspensioen los te koppelen van het tussen echtgenoten geldende huwelijksgoederenregime. De meeste ouderdomspensioenen vallen onder de werking van deze wet.²⁹

Met de Tijdelijke regeling eenmalige tegemoetkoming pensioenregeling wordt tegemoetgekomen aan een groep mensen die gescheiden is voor november 1981 en geen gebruik kan maken van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (*Stcrt.* 2006, 243).

Handelingen

(86.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het als pensioen aanmerken in de zin van deze wet van uitkeringen op basis van een regeling buiten deze wet.

Periode: 1993 -

Grondslag: Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, art. 1, lid 9 (*Stb.* 1993, 649), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 342, *Stb.* 1997, 162, *Stb.* 1997, 660, *Stb.* 1998, 457, *Stb.* 1999, 30, *Stb.* 2000, 628, *Stb.* 2001, 11, *Stb.* 2001, 12

Product: AMVB

(87.)

Actor: Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Handeling: Het vaststellen van het model van een formulier voor het mededelen van een scheiding en het tijdstip daarvan aan het uitvoeringsorgaan voor het uitkeren van pensioen.

Periode: 1995 -

Grondslag: Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, art. 2, lid 2 (*Stb.* 1994, 342), zoals gewijzigd bij *Stb.* 2001, 11

Product: Vaststellingsregeling modelformulier Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (*Stcrt.* 1995, 34), vervangen door regeling (*Stcrt.* 2000, 136)

(88.)

Actor: Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in overleg met betrokken ministers.
Handeling: Het stellen van nadere regels met betrekking tot de kosten van verevening.
Periode: 1995 -
Grondslag: Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, art. 6, lid 2 (*Stb.* 1994, 342), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1995, 355; Tijdelijke regeling eenmalige tegemoetkoming pensioenregeling
Product: Ministeriële regeling

(89.)

Actor: Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in overleg met betrokken ministers.
Handeling: Het stellen van nadere regels met betrekking tot de berekening en het recht op uitbetaling van het pensioen van de tot vererving gerechtigde echtgenoot in geval van afkoop.
Periode: 1994 -
Grondslag: Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, art. 7, lid 4 (*Stb.* 1994,496), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 342, *Stb.* 1995, 355, *Stb.* 1997, 162, *Stb.* 2000, 625
Product: Regeling tot vaststelling van regels als bedoeld in art 7, lid 4 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding voor de berekening van waarde-overdracht (*Stcrt.* 1995, 83).

(90.)

Actor: Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in overeenstemming met betrokken ministers.
Handeling: Het stellen van nadere regels voor de berekening van pensioen dat betrekking heeft op de deelnemingsjaren gelegen voor de datum van inwerkingtreding van deze wet.
Periode: 1995 -
Grondslag: Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, art. 10 (*Stb.* 1994, 342), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1995, 355.
Product: Regeling houdende vaststelling van regels als bedoeld in de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, art. 10, betreffende pensioenberekening bij scheiding voor 27 november 1981 (*Stcrt.* 1994, 252)
Regeling houdende vaststelling van regels als bedoeld in de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, art. 10, betreffende pensioenberekening over deelnemingsjaren voor 1 mei 1995 (*Stcrt.* 1994, 252)

Afstamming en erkenning

Afstamming is de in beginsel biologische betrekking die door de geboorte uit bepaalde ouders ontstaat. De door afstamming ontstane juridische betrekking wordt ook wel familierechtelijke betrekking genoemd. Kinderen staan altijd in familierechtelijke betrekking tot de moeder. De juridische moeder is de vrouw uit wie het kind geboren is of de vrouw die het kind heeft geadopteerd. De juridische vader is de echtgenoot van de moeder, de gewezen echtgenoot indien het kind wordt geboren na 306 dagen na ontbinding van het huwelijk, de man die het kind heeft geadopteerd, of de man die het vaderschap van een kind heeft aanvaard door erkenning.³⁰ In eerste instantie wordt de (ex-)echtgenoot van de moeder vermoed ook de biologische vader van het kind te zijn. Vaak zal dat vermoeden waar zijn. Is het niet waar, dan kan het vaderschap ontkend worden. Het kind van een ongehuwde moeder kan erkend worden. Erkenning van een kind door een man kan plaatsvinden via een ambtenaar van de Burgerlijke Stand of bij notariële akte.³¹ Meestal zal

de erkenner ook wel de biologische vader zijn van het kind, maar dat hoeft niet. In het laatste geval is vernietiging van de erkenning mogelijk.

De rechter kan beschikken inzake het vaderschap. Hij beslist op:

- verzoeken tot ongegrondverklaring van ontkenning van het door huwelijk ontstane vaderschap,
- verzoeken tot en vorderingen van het openbaar ministerie van vernietiging van de erkenning van een kind door een niet-biologische vader,
- verzoeken tot vaststelling van het vaderschap.

Tot 1997 werd een kind gewettigd als het door de echtgenoot van de moeder wordt erkend, vóór, tijdens of na het huwelijk, als dat door de dood van de moeder is ontbonden.

Bij Koninklijk Besluit konden om twee redenen 'brieven van wettiging' worden verleend:

- wanneer de man na de erkenning was overleden, voordat het voorgenomen huwelijk gesloten kon worden;
- wanneer de man voor de geboorte van het kind was overleden, zonder het te hebben erkend, , voordat het voorgenomen huwelijk gesloten kon worden, terwijl hij op de hoogte was van de zwangerschap.

In 1997 is Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek aangepast met betrekking tot het afstammingsrecht en de regeling van adoptie. Een aantal artikelen is toen vervallen, vervangen of ingevoerd.

Handelingen

(91.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het besluiten op een verzoek van ouders tot wettiging van een kind.

Periode: 1945 – 1997

Grondslag: oud Burgerlijk Wetboek Boek 4, art. 329
Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 215 (*Stb.* 1969, 257)

Product: K.b. tot brieven van wettiging

Opmerking: Tot 1970 moesten ouders het verzoek richten aan de Koning, daarna aan de Minister van Justitie.

De Minister van Justitie stuurt van brieven van wettiging een afschrift aan de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Afwezigheid, vermissing en overlijden in bepaalde gevallen

Een afwezige is iemand die zijn woonplaats heeft verlaten.³² Iemand wordt vermist genoemd als zijn bestaan onzeker is geworden. Afhankelijk van de omstandigheden kan iemands bestaan onzeker zijn geworden als hij zijn woonplaats heeft verlaten, ook al staat dat niet 100 % zeker vast, en als een abnormaal lange tijd is verstreken of een ongewoon voorval heeft plaatsgevonden en geen levensteken is vernomen.

Tot 1953 had de commissie tot het doen van aangifte van overlijden van vermisten, die in 1949 was opgericht, zich uitsluitend beziggehouden met het vaststellen van data van overlijden van vermisten uit de periode 1940-1945. Tengevolge van de watersnoodramp in 1953 was er echter een nieuwe categorie vermisten ontstaan, waarop de definities uit de wet van 1949 niet konden worden toegepast. Daarom bepaalde de nieuwe Wet tot het opmaken van akten van overlijden ten aanzien van slachtoffers van de watersnood, art. 1 (*Stb.* 1954, 348), dat de wet van 1949 van overeenkomstige toepassing was op de nieuwe categorie vermisten.

De commissie werd in 1962 (*Stb.* 1962, 357) officieel opgeheven. Desondanks gingen de werkzaamheden echter door en ontving het ministerie nog verzoeken om aangifte en inlichtingen uit het Centraal Register.

De rechtbank kan vaststellen dat er een rechtsvermoeden van overlijden bestaat. Indien aan bepaalde vereisten is voldaan, kunnen belanghebbenden de rechtbank verzoeken dat zij hun gelast de vermiste op te roepen, en – als de oproeping geen resultaat heeft – dat zij zal verklaren dat er rechtsvermoeden van overlijden bestaat.

Op 17 maart 1977 vond de vliegcrash plaats te Tenerife. Omdat de regeling betreffende de procedure bij vermissing van personen niet meer voldeed aan de behoefte, werd de Wet, houdende regelen inzake het vaststellen van overlijden in bepaalde gevallen en toevoeging in verband daarmee van de artikelen 426-430 aan Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek van kracht (*Stb.* 1978, 304). Daarmee werden de wetten uit 1949 en 1954 vervangen. Daarin werd bepaald dat degene die uit eigen wetenschap kennis draagt van een overlijden, daarvan aangifte mag doen. Van het doen van aangifte in buitengewone omstandigheden wordt daarin niet meer gerept. De wijziging van het Burgerlijk Wetboek is sindsdien afdoende gebleken; er is geen aanvulling meer op gekomen.

Handelingen

(92.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het doen van aangifte van overlijden van vermisten.
Periode: 1949 – 1978
Grondslag: Wet, houdende voorzieningen betreffende het opmaken van akten van overlijden van vermisten, art. 2 (*Stb.* 1949, J 227).
Wet tot het opmaken van akten van overlijden ten aanzien van slachtoffers van de watersnood, art. 1 (*Stb.* 1954, 348)
Product: Overlijdensakten

(93.)

Actor: Commissie voor het doen van aangifte van overlijden van vermisten
Handeling: Het doen van aangifte van overlijden van vermisten.
Periode: 1949 – 1962
Grondslag: Besluit tot uitvoering van de Wet, houdende voorzieningen betreffende het opmaken van akten van overlijden van vermisten, art. 3 (*Stb.* 1949, J 375)
Product: Overlijdensakten

(94.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het benoemen en ontslaan van leden van de Commissie tot het doen van aangifte van overlijden van vermisten.
Periode: 1949 – 1962
Grondslag: Besluit tot uitvoering van de Wet, houdende voorzieningen betreffende het opmaken van akten van overlijden van vermisten, art. 2 (*Stb.* 1949, J 375).
Product: Benoemingsbesluiten

(95.)

Actor: Minister van Justitie
Handeling: Het bepalen van het aantal aan te wijzen adviserende leden van de Commissie tot het doen van aangifte van overlijden van vermisten.
Periode: 1949 – 1962
Grondslag: Besluit tot uitvoering van de Wet, houdende voorzieningen betreffende het opmaken van akten van overlijden van vermisten, art. 2 (*Stb.* 1949, J 375).

Product:

(96.)

Actor: De Minister van Justitie

Handeling: Het vaststellen van de vergoeding aan de voorzitter, secretaris en twee leden van de Commissie tot het doen van aangifte van overlijden van vermisten.

Periode: 1949 – 1962

Grondslag: Besluit tot uitvoering van de Wet, houdende voorzieningen betreffende het opmaken van akten van overlijden van vermisten, art. 4 (*Stb.* 1949, J 375)

Product: Besluit

(97.)

Actor: De Minister van Justitie

Handeling: Het zorgdragen voor het Centraal Register van akten van overlijden van vermisten.

Periode: 1949 – 1978

Grondslag: Besluit tot uitvoering van de Wet, houdende voorzieningen betreffende het opmaken van akten van overlijden van vermisten, art. 9 (*Stb.* 1949, J 375)

Product:

(98.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het vaststellen van de vergoedingen welke voor de inlichtingen uit het register verschuldigd zijn.

Periode: 1950 – 1978

Grondslag: Besluit, houdende bepalingen omtrent de verstrekking van inlichtingen uit het Centraal Register van akten van overlijden van vermisten, art. 11 (*Stb.* 1950, K 427).

Product:

(99.)

Actor: Minister van Justitie

Handeling: Het vaststellen van de wijze waarop een vermiste moet worden opgeroepen.

Periode: 1970 -

Grondslag: Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 414, lid 1 (*Stb.* 1969, 257)

Product: AMVB

Schuldsanering natuurlijke personen

In 1998 is de Wet schuldsanering natuurlijke personen (WSNP) van kracht geworden. Deze wet geeft gemeenten meer mogelijkheden om inwoners met zogeheten probleemschulden te helpen. Ze is vooral gericht op mensen in loondienst of met een uitkering, maar geldt ook voor zelfstandige ondernemers, bijvoorbeeld boeren in een maatschap, mensen in een vennootschap onder firma of eenmanszaken. De wet is een uitbreiding van de faillissementswet. De wet ligt op een raakvlak van een aantal deelgebieden van het beleidsterrein privaatrecht: natuurlijke personen, vermogensrecht, rechtspersonen en rechterlijke macht. Ook bestaat er een verband met het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen (BBZ), onderdeel van de Algemene Bijstandswet. De rechterlijke macht is er echter maar zijdelings bij betrokken, want de wet richt zich voornamelijk op buitengerechtelijke schuldsanering. Het doel is het aantal faillissementen terug te dringen, dus zolang een faillissement voorkomen wordt, speelt de rechterlijke macht geen rol, behalve eventueel in de hoedanigheid van deurwaarder.

Voorwaarde om in aanmerking te komen voor de schuldsanering is dat de schulden te goeder trouw zijn ontstaan. De gemeente moet de rechtbank om toestemming vragen om de wet op een schuldenaar te mogen toepassen.

Onder het regime van de WSNP moet de schuldenaar zich 'voorbeeldig' gedragen en proberen zoveel mogelijk geld reserveren voor zijn schuldeisers. In die tijd leeft de schuldenaar van een inkomen rond bijstandsniveau. Na een periode van één, drie of vijf jaar worden de overgebleven schulden door de rechtbank teniet gedaan. Daarna kan hij in beginsel met een schone lei beginnen.³³

Op grond van de WSNP zelf bestaan er geen overheidshandelingen op het deelbeleidsterrein natuurlijke personen van het beleidsterrein privaatrecht.

Handelingen van de rechterlijke macht ten aanzien van faillissementen zijn te vinden in het BSD Rechterlijke Macht (Stcrt. 2003, 11).

Handelingen

(100.)

Actor: Stuurgroep schuldsanering natuurlijke personen
Handeling: Het informeren van de Minister van Justitie over de voortgang van de invoering het wetsvoorstel schuldsanering natuurlijke personen.
Periode: 1998 – 1999
Grondslag: Instellingsregeling en benoeming stuurgroep schuldsanering natuurlijke personen, art. 2 (*Stcrt.* 1997, 232)
Product: Rapporten

(101.)

Actor: Voorlopige adviescommissie schuldsanering natuurlijke personen
Handeling: Het adviseren inzake de invoering van het wetsvoorstel tot wijziging van de Faillissementswet in verband met de sanering van schulden van natuurlijke personen.
Periode: 1998 – 1999
Grondslag: Instellingsregeling en benoeming voorlopige adviescommissie schuldsanering natuurlijke personen, art. 2 (*Stcrt.* 1997, 232)
Product: Adviesrapport

5. Bijlagen

Overzicht van geraadpleegde wet- en regelgeving³⁴

- Aanvullend protocol bij de op 4 september 1958 te Istanbul ondertekende overeenkomst inzake internationale uitwisseling van gegevens op het gebied van de burgerlijke stand, art. 1 (*Trb.* 1990, 53).
- Besluit, bepalende de bekendmaking in het Staatsblad van het op 25 september 1950 te Bern tussen Nederland, België, Frankrijk, Luxemburg en Zwitserland gesloten Protocol inzake de Internationale Commissie voor de Burgerlijke Stand (*Stb.* 1950, K566 en *Trb.* 1952, 143)
- Besluit, betreffende een buitengewoon register van echtscheidingen (*Stb.* 1945, F30).
- Besluit burgerlijke stand (tot 1994), (*Stb.* 1969, 326).
- Besluit burgerlijke stand 1994, (*Stb.* 1994, 160).
- Besluit bijzondere akten van de burgerlijke stand (*Stb.* 1997, 400).
- Besluit curateleregister (*Stb.* 1969, 528)
- Besluit ex artikel 29b van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (*Stb.* 1998, 340).
- Besluit, houdende bepalingen omtrent de verstrekking van inlichtingen uit het Centraal Register van akten van overlijden van vermisten, art. 11 (*Stb.* 1950, K 427).
- Besluit geslachtsnaamswijziging, (*Stb.* 2006, 531)
- Besluit, houdende nadere regelen ten aanzien van verbetering en aanvulling der akten van de burgerlijke stand (*Stb.* 1945, F281).
- Besluit, houdende regelen betreffende de wijze van kennisgeving en oproeping in zaken van echtscheiding, scheiding van tafel en bed en ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed (*Stb.* 1971, 439).
- Besluit, houdende regels voor geslachtsnaamswijziging (*Stb.* 1997, 463), zoals gewijzigd bij *Stb.* 2001, 42 *Stb.* 2006, 531.
- Besluit houdende vaststelling van het Besluit gevolgen van het huwelijk met vijandelijke onderdanen Nr. II (*Stb.* 1945, F278).
- Besluit, houdende voorzieningen betreffende het opmaken van akten van overlijden van vermisten (*Stb.* 1949, J 375).
- Besluit Huwelijksgoederenregister 1969.
- Besluit nopens losbladige registers van de burgerlijke stand (*Stb.* 1955, 524).
- Besluit tot vaststelling van nieuwe bepalingen betreffende de alfabetische tafels op de akten van de burgerlijke stand (*Stb.* 1938, 240).
- Burgerlijk Wetboek Boek 1.
- Instelling Commissie openstelling burgerlijk huwelijk (*Stcrt.* 1996, 136).
- Instellingsregeling en benoeming stuurgroep schuldsanering natuurlijke personen, (*Stcrt.* 1997, 232).
- Instellingsregeling en benoeming voorlopige adviescommissie schuldsanering natuurlijke personen, (*Stcrt.* 1997, 232).
- Regelen betreffende verzoeken tot naamswijziging en tot naamsvaststelling (*Stb.* 1969, 544), zoals gewijzigd en opnieuw vastgesteld bij *Stb.* 1987, 609, zoals gewijzigd bij *Stb.* 1993, 399.
- Regeling betreffende de formulieren bestemd voor het opmaken van de in verband met de aangifte van de geboorte over te leggen verklaring van een arts of een verloskundige en de daarbij behorende enveloppe (*Stcrt.* 1994, 223).
- Regeling betreffende verzending van de tekst van de latere vermeldingen, behorend bij de dubbelen van de akten van de burgerlijke stand (*Stcrt.* 1994, 176).
- Regeling houdende vaststelling van regels als bedoeld in de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, art. 10, betreffende pensioenberekening bij scheiding voor 27 november 1981 (*Stcrt.* 1994, 252)
- Regeling houdende vaststelling van regels als bedoeld in de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, art. 10, betreffende pensioenberekening over deelnemingsjaren voor 1 mei 1995 (*Stcrt.* 1994, 252)
- Regeling tot vaststelling van regels als bedoeld in art 7, lid 4 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding voor de berekening van waarde-overdracht (*Stcrt.* 1995, 83).
- Regeling vermelding nummer op akten burgerlijke stand (*Stcrt.* 1994, 248), gewijzigd bij *Stcrt.* 1998,

Regeling verzending latere vermeldingen bij dubbelen van akten burgerlijke stand (*Stcrt.* 1994, 176)

Regeling vernietigingswijze bescheiden burgerlijke stand (*Stcrt.* 1994, 69).

Richtlijnen voor geslachtsnaamswijziging (*Stcrt.* 1976, 240), zoals gewijzigd bij *Stcrt.* 1980, 89

Richtlijnen voor geslachtsnaamswijziging 1989 (*Stcrt.* 1989, 1)

Richtlijn kostenvergoeding geslachtsnaamswijziging en geslachtsnaamsvaststelling [vervallen] (*Stcrt.* 1998, 19)

Uitvoeringswet inzake Overeenkomst beslissingen tot verbetering van akten van de burgerlijke stand, (*Stb.* 1972, 85).

Vaststellingsregeling modelformulier Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (*Stcrt.* 1995, 34), vervangen door regeling (*Stcrt.* 2000, 136).

Wet beveiliging registers van de Burgerlijke Stand (*Stb.* 1953, 358)

Wet conflictenrecht huwelijk (*Stb.* 1989, 392), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1998, 1999/1, *Stb.* 2001, 128.

Wet conflictenrecht huwelijksbetrekkingen (*Stb.* 1993, 514).

Wet conflictenrecht huwelijksvermogensregime (*Stb.* 1991, 628), zoals gewijzigd bij *Stb.* 2001, 12.

Wet conflictenrecht inzake ontbinding huwelijk en scheiding van tafel en bed (*Stb.* 1981, 166)

Wet conflictenrecht namen (*Stb.* 1989, 288), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1998, 1999/2

Wet houdende nadere regelen ten behoeve van transeksuelen omtrent het wijzigen van de vermelding van de kunne in de akte van geboorte (*Stb.* 1985, 243).

Wet, houdende voorzieningen betreffende het opmaken van akten van overlijden van vermisten, (*Stb.* 1949, J 227).

Wet openstelling huwelijk (*Stb.* 2001, 9)

Wet tot het opmaken van akten van overlijden ten aanzien van slachtoffers van de watersnood, art. 1 (*Stb.* 1954, 348).

Wet tot opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw (*Stb.* 1956, 343).

Wet op het notarisambt (*Stcrt.* 1999, 190)

Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (*Stb.* 1993, 649), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 342, *Stb.* 1997, 162, *Stb.* 1997, 660, *Stb.* 1998, 457, *Stb.* 1999, 30, *Stb.* 2000, 628, *Stb.* 2001, 11, *Stb.* 2001, 12.

Wet vervanging verloren of verminkte registers burgerlijke stand (*Stb.* 1935, 797).

Internationaal

Haags Echtscheidingsverdrag 1970 (*Trb.* 1979, 131).

Overeenkomst inzake beslissingen tot verbetering van akten van de Burgerlijke Stand (*Trb.* 1965, 89), goedgekeurd bij Rijkswet (*Stb.* 1972, 84)

Overeenkomst inzake kosteloze afgifte en vrijstelling van legalisatie van afschriften en uittreksels van akten van de burgerlijke stand (*Trb.* 1958, 168).

Verdrag inzake de voltrekking en de erkenning van de geldigheid van huwelijken, (*Trb.* 1987, 137), goedgekeurd bij Rijkswet (*Stb.* 1989, 391).

Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op het huwelijksvermogensregime (*Trb.* 1988, 130), goedgekeurd bij Rijkswet (*Stb.* 1991, 627).

Literatuur

- Algra, Mr. N.E. en Jansen, mr. H.C.G.J.: *Rechtsingang. Een oriëntatie in het recht*, Groningen, 1989.
- Bergamin, R.J.B., *De persoon in het recht*, Nijmegen, 2000. [010A0246]
- Beleidsvoorbereiding en beleidscounterparts bij de sector privaatrecht van de directie Wetgeving, nota van de afdeling Wetgeving van het Ministerie van Justitie, 2000.
- Buskes, J.J., Inventaris van het archief van de commissie tot het doen van aangifte van overlijden van vermisten 1949-1962 (1978), Den Haag, 1983.
- Commissie Regelgeving Burgerlijke Stand, Rapport aan de staatssecretaris van Justitie, februari 1988.
- Duijvendijk-Brand, Mr. J. van, en Prof. Mr. S.F.M. Wortmann, *Personen- en familierecht*, Deventer, 1998. [210A06II]
- Kraan, Mr. C.A., *Het huwelijksvermogensrecht*, Deventer, 1998. [214A031II]
- Schouten, S.A., *Vermiste Personen, Registratie en Opsporing*, 1996. [593A059]
- Loeb, Mr. Ernée, *Naam en Recht, Praktische beschrijving van het naamrecht in Nederland*, 's-Gravenhage, 1990.
- Maeijer, Prof. Mr. J.M.M., en Mourik, Prof. Mr. M.J.A. van, *Boeken 1 en 2 B.W. na aanpassing aan de invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 N.B.W.*, Deventer, 1991.
- Wie is wie bij de Directie Wetgeving?*, een uitgave van het Ministerie van Justitie, 2000.

Geraadpleegde materiedeskundigen

Brunetti, mw. mr. M.L., Directoraat-generaal Wetgeving, Rechtspleging & Rechtsbijstand, Directie Wetgeving, wetgevingsjurist met in haar portefeuille Burgerlijke Stand. Zij heeft informatie verschaft met betrekking tot handelingen ten aanzien van de Burgerlijke Stand.

Jansen, dhr. mr. I., Directoraat-generaal Wetgeving, Rechtspleging & Rechtsbijstand, Directie Wetgeving, coördinerend raadadviseur algemeen vermogensrecht en bewerker van de Schuurmans & Jordenseditie van het Burgerlijk Wetboek: gedurende de gehele looptijd van het onderzoek is er frequent contact met hem geweest.

Tuinstra, mw. drs. F., Directie Bedrijfsvoering & Ondersteuning Bestuursdepartement, Hoofdafdeling Productiemanagement: zij is bezig met een inventarisatie van het archief dat betrekking heeft op de vorming van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Gedurende de gehele looptijd van het onderzoek heeft zij enkele malen uitleg gegeven over de ontwikkeling en opbouw van het Burgerlijk Wetboek.

Noten

- ¹ Kuiper, W.E., Ruypers, M.P.J. & Slangen, P.C., *Rechtspersonenrecht geschetst* (Ars Aequi Libri, Nijmegen, 1993), p. 1-2.
- ² RIO *Preventief toezicht rechtspersonen*, onderdeel van het institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein Privaatrecht vanaf 1945, p. 11
- ³ RIO *Burgers te boek*, een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein bevolkingsadministratie en reisdocumenten, 1945-1999, p. 4
- ⁴ Duijvendijk-Brand, Mr. J. van, en Prof. Mr. S.F.M. Wortmann, *Personen- en familierecht*, Deventer, 1998, p. 13-14
- ⁵ Loeb, Mr. Ernée, *Naam en Recht, Praktische beschrijving van het naamrecht in Nederland*, 's-Gravenhage, 1990, p. 37, 38
- ⁶ Duijvendijk-Brand, Mr. J. van, en Prof. Mr. S.F.M. Wortmann, *Personen- en familierecht*, Deventer, 1998, p. 14
- ⁷ Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 9, lid 2 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1989, 541 jo 1991/605, *Stb.* 1994, 570, *Stb.* 1997, 161, en *Stb.* 1997, 324
- ⁸ Loeb, Mr. Ernée, *Naam en Recht, Praktische beschrijving van het naamrecht in Nederland*, 's-Gravenhage, 1990, p. 75
- ⁹ Loeb, Mr. Ernée, *Naam en Recht, Praktische beschrijving van het naamrecht in Nederland*, 's-Gravenhage, 1990, p. 105-106
- ¹⁰ Loeb, Mr. Ernée, *Naam en Recht, Praktische beschrijving van het naamrecht in Nederland*, 's-Gravenhage, 1990, p. 116, 117.
- ¹¹ Aanvankelijk, in 1811, was er sprake van één register van huwelijksaangiften en -afkondigingen, maar in 1879 is deze gesplitst in twee registers. Het register van huwelijksafkondigingen werd in 1935 afgeschaft. Van recenter datum is het register van huwelijks toestemmingen (1913).
- ¹² Tegenwoordig Burgerlijk Wetboek, Boek I, Titel 4.
- ¹³ RIO *Burgers te boek*, een institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein bevolkingsadministratie en reisdocumenten, 1945-1999, p. 4-5
- ¹⁴ Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 17, sub a (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1993, 555 en *Stb.* 1997, 324
- ¹⁵ Besluit burgerlijke stand 1994, art. 30, lid 1, (*Stb.* 1994, 160), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1997, 747 en art. 32, lid 1 (*Stb.* 1994, 160)
- ¹⁶ Besluit, houdende nadere regelen ten aanzien van verbetering en aanvulling der akten van de Burgerlijke Stand (*Stb.* 1945, F281);
Uitvoeringswet inzake Overeenkomst beslissingen tot verbetering van akten van de burgerlijke stand (*Stb.* 1972, 85), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1999, 30
- ¹⁷ Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 18, lid 2 jo 18 sub b, lid 1 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1993, 555
- ¹⁸ Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 18 sub b, lid 1 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1993, 555
- ¹⁹ Uitvoeringswet inzake Overeenkomst beslissingen tot verbetering van akten van de burgerlijke stand, art. 7 (*Stb.* 1972, 85), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1999, 30
- ²⁰ Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 26, lid 1 en 26, sub a en b (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1987, 590 en *Stb.* 1993, 555
- ²¹ Burgerlijk Wetboek Boek 1, artt. 28 en 28, sub a en b (was 29a) (*Stb.* 1985, 243), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1987, 246, *Stb.* 1993, 555, *Stb.* 1994, 570 en *Stb.* 2000, 2001/9
- ²² Duijvendijk-Brand, Mr. J. van, en Prof. Mr. S.F.M. Wortmann, *Personen- en familierecht*, Deventer, 1998, p. 37
- ²³ Duijvendijk-Brand, Mr. J. van, en Prof. Mr. S.F.M. Wortmann, *Personen- en familierecht*, Deventer, 1998, p. 39
- ²⁴ Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 53, lid 1 – 3 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1987, 334, *Stb.* 1994, 405, *Stb.* 1997, 38, *Stb.* 1997, 772, *Stb.* 2001, 11

- ²⁵ Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 54, lid 1 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1975, 202 en *Stb.* 1987, 246
- ²⁶ Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 55 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 570
- ²⁷ Kraan, Mr. C.A., *Het huwelijksvermogensrecht*, Groningen, 1998, p. 292.
- ²⁸ Duijvendijk-Brand, Mr. J. van, en Prof. Mr. S.F.M. Wortmann, *Personen- en familierecht*, Deventer, 1998, p. 54, 55.
- ²⁹ Kraan, Mr. C.A., *Het huwelijksvermogensrecht*, Groningen, 1998, p. 261, 262.
- ³⁰ Loeb, Mr. Ernée, *Naam en Recht, Praktische beschrijving van het naamrecht in Nederland*, 's-Gravenhage, 1990, p. 51
- ³¹ Burgerlijk Wetboek Boek 1, art. 203, lid 1 (*Stb.* 1969, 257), zoals gewijzigd bij *Stb.* 1994, 570 en *Stb.* 1997, 772
- ³² Duijvendijk-Brand, Mr. J. van, en Prof. Mr. S.F.M. Wortmann, *Personen- en familierecht*, Deventer, 1998, p. 212
- ³³ *Algemeen Dagblad*, 10-12-98, p. 43, *Dagblad De Limburger*, 28-10-1999, p. A6, *De Volkskrant*, 29-5-2000, p. 2
- ³⁴ Voor alle duidelijkheid: de nadruk ligt hier op 'geraadpleegde': deze lijst is geen volledig overzicht van alle wetgeving op het beleidsterrein natuurlijke personen. Een volledige lijst zou een aantal pagina's extra beslaan.